

Букач В. М.

**НАУКОВЦІ
Південноукраїнського
національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського**

Біографічний словник

Випуск 1

Одеса - 2019

УДК: 013(038)
Б 90

Автор: Букач Валерій Михайлович, кандидат історичних наук,
приват - професор

Друкується за ухвалою Вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» від 30 травня 2019 року, протокол № 10.

Букач В. М.

Науковці Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Біографічний словник.
– Вип. 1. – Одеса: ПНПУ, 2019. – 96 с.

Словник містить стислі біобібліографічні дані про відомих вчених, викладачів, організаторів навчального процесу, які формували авторитет Одеського інституту народної освіти – Одеського державного педагогічного інституту - Південноукраїнського педагогічного університету імені К. Д. Ушинського та розрахований на широке коло читачів.

(С) Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (Одеса), 2019.

(С) Букач В. М., 2019.

Передмова

Біографічний словник «Науковці Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського» містить стисло біобібліографічну інформацію про відомих вчених, педагогів, керівників підрозділів Одеського інституту народної освіти – Одеського інституту соціального виховання – Одеського інституту професійної освіти – Одеського державного педагогічного інституту – Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, які в різні роки своїми науковими та педагогічними досягненнями, сумлінною працею формували авторитет одно з найстаріших закладів вищої освіти України.

Кожна стаття містить біографічні дані педагога, вказівки на його наукові праці, посилання на джерела інформації. Джерелами інформації слугували матеріали, опубліковані у періодичних, довідникових та наукових виданнях, а також дані особових справ викладачів, які зберігаються в архіві Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.

Альперін

Марк Мойсейович

Фізик-теоретик

М. М. Альперін народився 20 червня 1916 року в Одесі.

Навчався в електропрофшколі та школі фабрично-заводського учнівства.

У 1938 році закінчив фізико-математичний факультет Одеського державного університету. В 1938 – 1941 роках навчався в аспірантурі.

В евакуації у 1942 році захистив дисертацію «Теорія Комптон-ефекту на мезоні» на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук. В 1944 році присвоєно вчене звання доцента кафедри фізики.

У 1942 – 1944 роках був асистентом кафедри фізики Інституту інженерів залізничного транспорту в Ташкенті.

В 1944 – 1948 роках викладав в Одеському політехнічному інституті.

З 1948 року працював в Одеському державному педагогічному інституті імені К. Д. Ушинського.

В 1962 – 1969 роках обіймав посаду завідувача кафедри фізики.

У 1980 році підготував докторську дисертацію. В 1986 році присвоєно вчене звання професора.

Протягом 1980 – 1994 років був професором кафедри фізики.

Зробив вагомий внесок у становлення теоретичної фізики в Одесі. Займався дослідженнями в галузі квантоворелятивістської фізики. Зробив значний внесок у розвиток галузей квантової електродинаміки та квантової електроніки. Працював над проблемами фізики дворівневих систем, розвивав теорію «над'явищ». Відкрив і досліджував вимушені коливання квантового осцилятора ще до того, як це зробив відомий американський фізик Р. Ф. Фейнман.

Розробки М. М. Альперіна випередили час і у подальшому відіграли важливу роль у вирішенні головних проблем атомної фізики та квантової електроніки. Створив свою наукову школу.

Читав лекції з теоретичної фізики у кількох вузах (до 1967 року був єдиним в Одесі лектором у цій галузі), вів оригінальні курси «Теоретична фізика для математиків», «Фізика ядра й елементарних часток».

У 1986 році був нагороджений знаком «Відмінник народної освіти УРСР».

Помер 9 січня 1994 року в Одесі.

Праці:

1. Задачі і вправи з теоретичної фізики / М. М. Альперин, Д. М. Мазуренко. – Київ : Вища школа, 1978. – 184 с.
2. Теоретична фізика. Фізика ядра та елементарних частинок: Навчальний посібник / М. М. Альперін, Л. О. Манакін. – К.: Вища школа, 1979. – 150 с.
3. Введение в физику двухуровневых систем / М. М. Альперин, Я. Д. Клубис, А. И. Хижняк. – К.: Наукова думка, 1987. – 219 с.

4. Електронна теорія будови речовини: Навчальний посібник/
М. М. Альперін, Я. Д. Клубіс, А. О. Брюханов. – Одеса: Друк, 2007. – 200 с.

Література:

1. М. М. Альперин/ Я. Д. Клубис. // Это было недавно, это было давно... / сост. И. А. Болдырев. – Одесса, 2006. – С. 20 – 27.
2. Вчені вузів Одеси: біобібліографічний довідник. – Вип. 2. Природничі науки. 1946 - 2017.– Ч. 4. Фізика. Астрономи /Упорядн. А. В. Іванченко. – Одеса: ОННБ, 2018. – С. 8 – 9.
3. Альперин Марк Моисеевич // Родились и учились в Одессе: Материалы к энциклопедическому словарю / В. Ханелис. – Изд. 2-е, испр. и доп. – Иерусалим, 2013. – С. 20.

Базилевич

Михайло Андрійович

Фізик

М. А. Базилевич народився 10(22) листопада 1862 року в с. В'юнище Переяславського повіту Полтавської губернії

В 1885 році закінчив Новоросійський університет.

До 1920 року викладав фізику й математику у середніх навчальних закладах Єлисаветграда, Мелітополя, Катеринослава, Одеси.

З 1920 року працював в Одеському інституті народної освіти, де йому було присвоєно вчене звання професора. Завідував кафедрою фізики, створив фізичний кабінет при кафедрі.

Протягом 1930 – 1938 років був професором, завідувачем кафедри фізики Одеського інституту професійної освіти, а потім Одеського педагогічного інституту.

Одночасно в 1930 – 1933 роках викладав в Одеському фізико-хіміко-математичному інституті

З 1926 року проводив дослідницьку роботу в Одеському фізичному інституті, завідував бібліотекою. Як науковець працював в галузі кристалографії.

Помер в 1940 році в Одесі.

Праці:

1. Про вплив електричного поля на кристалізацію перестуджених рідин/
М. А. Базилевич.// Записки державного фізичного інституту в м. Одеса. – 1928. – Т. 1, вип. 1. – С. 19 – 25.
2. Вплив електричного поля на кристалізацію перестуджених течій/

М. А. Базилевич.// Українські фізичні записки. – 1931. – Т. 2, зошит 3. – С. 17 – 23.

Про контактну різницю тисків у середині пористих тіл/М. А. Базилевич. // Українські фізичні записки. – 1937. – Т. 6, вип. 1-2. – С. 63 – 73.

Література:

1. Вчені вузів Одеси: біобібліографічний довідник. – Вип. 1, Природничі науки, 1865 – 1945. – Ч. 4. Фізика. Астрономи/ упорядн. І. Е. Рікун. – Одеса: ОДНБ, 2003. – С. 8 – 9.
1. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. — Одеса, 2007. — С. 39
3. Випускники Одеського (Новоросійського) університету: енциклопедичний словник: у 2 вип. – Вип. 2./наук. ред. В. А. Сминтина; відп. ред. М. О. Подрезова. – Одеса: Астропринт, 2010. – С. 18.

Бардах

Яків Юлійович

Мікробіолог

Я. Ю. Бардах народився у грудні 1857 року в Одесі.

В 1880 році закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету, а у 1883 році – Санкт-Петербурзьку військово-медичну академію.

В 1886 – 1891 роках разом з І. І. Мечниковим та М. Ф. Гамалією працював на першій в Росії і другій у світі Одеській бактеріологічній станції: спочатку співробітником, а потім її керівником. Розробив методику виготовлення протидифтерійної сироватки і отримав її в 1893 році.

З 1890 року стажувався у лабораторіях Р. Коха в Берліні та Л. Пастера у Парижі.

В 1894 році захистив дисертацію і здобув науковий ступінь доктора медицини.

Протягом 1895 – 1917 років був приват-доцентом Новоросійського університету, а потім професором Фізико-математичного інституту.

З 1920 року був професором Одеського інституту народної освіти, а з 1922 року завідувачем лабораторії мікробіології науково-дослідної кафедри біології.

Вів дослідження з імунології, сказу, сибірської виразки, черевного та поворотного тифу, дифтерії. Запропонував викладання самостійного курсу

бактеріології для студентів, що вивчали ботаніку, зоологію, агрономію, та фізіологію.

Помер 17 липня 1929 року в Одесі.

Праці:

1. Значение Пастера в медицине и бактериологии/ Я. Ю. Бардах.// Записки общества естествоиспытателей при ИМУ. – Одесса, 1893. – Т. 18, вып. 1. – С. 24 – 44.
2. К вопросу о нервных осложнениях скарлатины/ Я. Ю. Бардах.// Журнал науково-дослідчих кафедр Одеси. – 1925. – Т. 2, № 1. – С. 158 – 167.

Література:

1. Украинская советская энциклопедия: В 12 т., 13 кн. – Т. 1. – К.: ГР УСЭ, 1978. – С. 364.
2. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 83 – 85.
3. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. – Одеса, ПДПУ, 2005. – С. 18 - 19.

Белозоров

Сергій Тихонович

Географ, геоботанік

С. Т. Белозоров народився 25 грудня 1903 року в м. Хотин на Буковині.

В 1926 році закінчив аграрне відділення Одеського інституту народної освіти, а у 1929 році – аспірантуру. Науковим керівником був професор Г. І. Танфільєв – засновник вітчизняної геоботаніки.

У 1929 – 1932 роках був науковим співробітником, заступником директора Одеської гідрогеологічної станції.

У 1930 – 1933 роках обіймав посаду доцента кафедри фізичної географії Одеського інституту соціального виховання. Одночасно викладав в Одеському піхотному училищі.

З вересня 1933 року до серпня 1941 року був доцентом кафедри фізичної географії Одеського державного університету.

11 квітня 1934 року було присвоєно вчене звання доцента, а 17 березня 1937 року присуджено науковий ступінь кандидата географічних наук.

3 січня 1938 року до 1 липня 1941 року обіймав посади декана географічного факультету Одеського державного педагогічного інституту та завідувача кафедри фізичної географії.

Під час нацистської окупації Одеси займався підпільною діяльністю. Брав участь у бойових операціях при звільненні Одеси від загарбників.

З 1 вересня 1944 року до 1 вересня 1956 року (до злиття географічних факультетів двох вишів) працював в Одеському державному педагогічному інституті імені К. Д. Ушинського. До 1950 року очолював кафедру фізичної географії. Одночасно читав лекції в Одеському університеті.

У повоєнні часи входив до складу Науково-технічної ради Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти Української РСР, був активним членом Географічного та Ботанічного товариств СРСР,

З 1956 року працював в Одеському державному університеті імені І. І. Мечникова.

В 1963 році рішенням Вищої атестаційної комісії СРСР присвоєно вчене звання професора.

Володів німецькою, французькою та румунською мовами, працював з англійськими та італійськими матеріалами.

Як науковець займався питаннями рельєфу, ґрунтів, геоботанічним та ландшафтним районуванням долин малих річок степової зони. Першим описав «приморсько-зсувний тип місцевості» на північно-західному узбережжі Чорного моря.

Є автором 85 наукових праць. Підготував 4 кандидатів наук.

Нагороджений 5 медалями, в тому числі «За оборону Одеси».

Помер 25 квітня 1970 року в Одесі.

Праці:

1. Материали к изучению растительности долины Малого и Среднего Куяльников/ С. Т. Белозоров// Записки Одеського общества естествоиспытателей. – 1929. – Том 45. – С. 117 – 140.
2. Океанія: Лекція для студентів –заочників географічних факультетів/ С. Т. Белозоров. – К.: Радянська школа, 1948. – 32 с.
3. Видатний географ Гаврило Іванович Танфільєв та його наукова спадщина/ С. Т. Белозоров.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського. – 1956. – Т. XIV. Географічний факультет. – С. 3 – 32.
4. Климат Одесской области/ С. Т. Белозоров.// Труды Одесского государственного университета им. И. И. Мечникова. – 1962. – Том. 152, выпуск 10. – С. 51 – 59.
5. Географія материків/ С. Т. Белозоров. – К.: Радянська школа, 1971. – 369 с.

Література:

1. Учені вузів Української РСР. – К., 1968. – С. 56.
2. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 108 – 114.
3. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. – Одеса, ПДПУ, 2005. – С. 19.

4. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. – Одеса, 2007. – С. 58.

Беляєв

Михайло Васильович

Мовознавець-славіст

М. В. Беляєв народився 14 вересня 1885 року в Єфим'євому Переяславського повіту Володимирської губернії.

Навчався в Переяславському духовному училищі, Володимирській духовній семінарії.

В 1910 році закінчив світський відділ Московської духовної академії з слов'янського та загального мовознавства зі званням магістра.

Був призначений викладачем російської і латинської мов Іркутської чоловічої і жіночої гімназій. З 1912 року працював викладачем кафедри слов'янської філології Тифліських Вищих жіночих курсів.

З 1919 року викладав у Бакинському університеті, з 15 березня 1920 року був доцентом кафедри слов'янської філології. В 1926 – 1927 роках завідував кафедрою загального (порівняльного) мовознавства Азербайджанського університету.

В 1927 році рішенням Державної вченої ради Народного комісаріату освіти РРФСР був затверджений у вченому званні професора по кафедрі мовознавства.

В 1927 році був призначений професором по кафедрі мовознавства Північно-Кавказького університету в Ростові-на-Дону. Паралельно працював вченим секретарем і завідував лінгвістичним відділом Північно-Кавказького гірничого науково-дослідного інституту. У зв'язку з розформуванням Північно-Кавказького університету у 1930 році став професором Ростовського педагогічного інституту.

В 1943 році в м. Байрам-Алі (Туркменія) був запрошений на посаду завідувача кафедри мовознавства Одеського державного університету. Після повернення університету з евакуації до Одеси з вересня 1944 року завідував кафедрою слов'янознавства і загального мовознавства, був деканом філологічного факультету.

З 1944 року одночасно працював професором кафедри російської мови Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського,

Як науковець у 1920-ті роки опублікував теоретичні та навчально-методичні роботи в галузі русистики. Вів велику роботу зі створення

писемності ряду кавказьких народностей. Опублікував роботи: «Про порівняльне вивчення кавказьких мов», «Осетинські етимології», «Грамматична система кавказьких (яфетичних) мов», «Кавказьке мовознавство». Одеський період життя вчений присвятив, головним чином, славістиці.

Був нагороджений медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Помер 29 жовтня 1948 року в Одесі.

Праці:

1. Книги небесные: (Апокрифические видения и закон первообразов)/ М. В. Беляев.//Известия Бакинского университета. – 1921. – № 1, полутом 2. – С. 217 – 256.
2. Новая этнолого-лингвистическая теория/ М. В. Беляев.//Известия Общества обследования и изучения Азербайджана. – Баку, 1928. – № 5. – С. 259 – 273.
3. Кавказское языковедение: Библиографический обзор/ М. В. Беляев. //Культура и письменность горских народов Северного Кавказа. – Владикавказ, 1930. – С. 125 – 144.
4. Слово: (До теории семантики)/ М. В. Беляев.// Праці Одеського державного університету: Збірник наукових праць, присвячених 30-й річниці Великої Жовтневої соціалістичної революції. – 1948. – Т. 1. – Вип. 2: Гуманітарні науки. Філологія. – С. 88 – 99.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 114 – 118.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирев та ін. – Одеса, 2007. – С. 61.

Боровий Саул Якович

Історик, економіст

С. Я. Боровий народився 30 листопада 1903 року в Одесі.

В 1924 році закінчив юридичний факультет Одеського інституту народного господарства. Навчався в Археологічному інституті.

Був одним із організаторів Одеського обласного архіву у 1920 – 1930 роках. Працював на посаді члена-кореспондента Комісії з концентрації та вивчення історико-революційних матеріалів.

У 1927 – 1930 роках навчався в аспірантурі при Одеській науковій бібліотеці. За сукупністю наукових публікацій були присвоєні наукові ступені кандидата історичних та кандидата економічних наук.

В 1940 році в Інститут історії Академії Наук СРСР захистив дисертацію «Нариси з історії євреїв на Україні в XVI – XVII ст.» на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук. Згодом було присвоєно вчене звання професора.

Протягом 1934 – 1977 років викладав в Одеському інституті народного господарства, читав курс «Історія народного господарства».

В роки нацистської навали перебував в евакуації в Середній Азії.

У повоєнний час завідував кафедрою історії народів СРСР Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського.

З 1978 року мешкав у Москві.

Є автором біля 200 наукових публікацій з історії та історіографії українського єврейства, запорізького козацтва, українсько-єврейських стосунків, економічної історії Росії та України, книгознавства і бібліотечної справи, архівістики, пушкіністики, краєзнавства.

Нагороджений медаллю «Ветеран праці»

Помер 31 серпня 1989 року. Похований в Одесі.

Праці:

1. Еврейская земледельческая колонизация в Старой России. Политика, идеология, хозяйство, быт. По архивным материалам/ С. Я. Боровой. – М., 1928. – 200 с.
2. Из истории экономической политики России XVIII в./ С. Я. Боровой.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського. – 1947. – Т. VIII. – С. 89 – 106.
3. А. А. Скальковский и его работы по истории Южной Украины/ С. Я. Боровой.// Записки Одесского археологического общества. – 1960. – № 1 (34). – С. 175 – 185.
4. По поводу заметки об основании Одессы/ С. Боровой, В. Ковбасюк, З. Першина.// Український історичний журнал. – 1966. – № 9. – С. 158.
5. Правовой стан селянства Південної України та антифеодальний рух у першій половині XIX ст./ С. Я. Боровий.// Проблеми правознавства. – К., 1971. – Вип. 19. – С. 33 – 41.

Джерела:

1. С. Я. Боровий: матеріали до біографії та бібліографії/ В. М. Андреев, Н. М. Чермошенцев.// Південний архів: історичні науки. – 2003. – Вип. 10. – С. 62 – 76.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. – Одеса, 2007. – С. 57.

Бродський Михайло Самойлович

Математик

М. С. Бродський народився 6(19) листопада 1913 року в Одесі.

У 1936 році закінчив фізико-математичний факультет Одеського державного університету і до 1939 року навчався в аспірантурі при кафедрі геометрії держуніверситету.

В той же час працював вчителем математики а одеській середній школі № 92, асистентом кафедри геометрії Одеського державного університету.

У 1940 році захистив дисертацію і здобув науковий ступінь кандидата фізико-математичних наук, а у 1941 році йому було присвоєно вчене звання доцента.

З вересня 1940 року викладав у вищих навчальних закладах Одеси.

В 1942 – 1945 роках перебував у лавах Червоної Армії, воював у складі частин 3-го Українського фронту. Приймав участь у визволенні від нацистських окупантів України, Румунії, Угорщини, Австрії.

Після війни працював доцентом кафедри математики Одеського інституту інженерів мукомельної промисловості.

Протягом 1946 – 1984 років працював в Одеському державному педагогічному інституті імені К. Д. Ушинського, обіймав посади доцента, завідувача кафедр математики, вищої математики, геометрії, професора кафедри геометрії.

Після захисту дисертації у 1963 році йому було присуджено науковий ступінь доктора фізико-математичних наук, а у 1964 році присвоєно вчене звання професора.

Наукові дослідження стосувалися спектральної теорії несамопряжених операторів у гільбертовому просторі, теорії їх трикутних і жорданових зображень, теорії характеристичних матриць-функцій. Увів поняття «трикут.інтерграл».

Є автором понад 40 опублікованих праць. Підготував 2 докторів та 15 кандидатів фізико-математичних наук.

Нагороджений орденом Вітчизняної війни II ступеня, 6 медалями, знаком «Відмінник народної освіти УРСР».

Помер 7 грудня 1989 року в Одесі.

Праці:

1. Про гармонічні функції на просторах Бера/ М. С. Бродський.// Доповіді АН УРСР. – 1952. – № 5. – С. 380 – 387.
2. Теорема множення характеристических матриц-функций линейных операторов/М. С. Бродский.// Доклады АН СССР. – 1954. – Т. 97. – № 5. – С. 761 – 764.
3. Критерий одноклеточности вольтерровых операций.// Доклады АН СССР (новая серия). – 1961. – Т. 138. – Вып. 3. – С. 512 – 514.

4. О мультипликативном представлении характеристических функций операторов сжатия/ М. С. Бродський.// Доклады АН СССР. – 1967. – Т. 173. – № 2. – С. 256 – 259.
5. Треугольные и жоржановы представления линейных операторов/ М. С. Бродський. – М.: Наука, 1969. – 287 с.

Література:

1. Вчені вузів Української РСР. – К., 1968. – С. 75.
2. Память огненных лет: О выпускниках, студентах и сотрудниках института - участниках Великой Отечественной войны/ Од. гос. пед. институт им. К. Д. Ушинского; Авт.- сост. Бабенко К. Б., Бондаренко К. А., Орищенко В. Г.; Редкол.: Сермеев Б. В. (руков.) и др, – Одесса: Маяк, 1990. – С. 51 - 52.
3. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М.Букач. – Одеса: ПДПУ, 2005. – С. 22 – 23.
4. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє./ О. Я. Чебикін, І. А. Болдирев та ін. — Одеса, 2007. — С. 64, 83.

Брюханов

Олексій Омелянович

Фізик

О. О. Брюханов народився 3 лютого 1899 року в Єнісейській губернії у селянській родині.

В 1922 – 1923 роках служив у лавах Червоної Армії.

В 1929 році закінчив фізико-механічний факультет Ленінградського політехнічного інституту, яким керував академік А. Ф. Йоффе.

По закінченні навчання працював науковим співробітником у Азербайджанському нафтовому науково-дослідному інституті, в 1932 – 1934 роках – у Ленінградському Фізико-технічному інституті під керівництвом А. Ф. Йоффе. У 1934 – 1945 роках завідував кафедрою металофізики Горьківського фізико-технічного інституту.

В 1938 році рішенням ради Московського університету був затверджений у науковому ступені кандидата фізико-математичних наук без захисту дисертації.

У 1939 році у Ленінградському фізико-технічному інституті захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора фізико-математичних наук. В 1946 році присвоєно вчене звання професора кафедри металофізики.

З січня 1945 року до 1948 року працював деканом фізико-математичного факультету та завідувачем кафедри рентгенометалофізики Одеського державного університету імені І. І. Мечникова. Протягом 1948 - 1960 років обіймав посаду завідувача кафедри Одеського вищого інженерного морехідного училища. В 1960 – 1966 роках завідував кафедрою металофізики Одеського університету.

В 1966 – 1980 роках працював професором кафедри фізики Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського.

Досліджував проблеми впливу холодної обробки на фізичні та механічні властивості металів та сплавів. Запропонував гармонійний метод аналізу текстурного стану деформованих та рекристалізованих полікристалів. Ним була знайдена температурна точка пружної ізотропії монокристалів кубічної системи. Створив прилади для вимірювання слабких магнітних полів.

Є автором 90 наукових опублікованих праць.

Помер 22 січня 1980 року в Одесі.

Праці:

1. Зміна модуля Юнга при відпусках патентованих сталей/
О. О. Брюханов.//Український фізичний журнал. – 1966. – Т. 11, № 3. – С. 321 – 325.
2. Рекристаллизация холодно-катанной меди и Фурье-анализ упругой анизотропии/ А. Е. Брюханов, А. А. Брюханов, О. И. Терещенко.// Известия вузов. Физика. – 1967. – № 7. – С. 29 – 33.
3. Зміна пружних властивостей загартованих вуглецевих сталей в області третього перетворення/О. О. Брюханов.// Український фізичний журнал. – 1967. – Т. 12, № 8. – С. 1304 – 1307.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 174 – 177.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. – Одеса, ПДПУ, 2005. – С. 24.
3. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирев та ін. – Одеса, 2007. – С. 95.

Букатевич

Назарій Іванович

Мовознавець-славіст

Н. І. Букатевич народився 23 жовтня 1884 року в Любомлі Волинської губернії.

У 1912 році закінчив історико-філологічний факультет Тартуського університету.

Протягом 1911- 1920 років вчителював на селі, викладав російську мову і літературу в Седлецькій жіночій гімназії.

В 1923 – 1927 роках був викладачем української та російської мови Одеського інституту народної освіти та одночасно у 1926 – 1930 роках – Одеського інституту народного господарства.

У 1930 – 1933 роках обіймав посаду професора Одеського інституту соціального виховання, а у 1937 – 1938 роках – доцента Одеського державного педагогічного інституту. З 1933 року також викладав в Одеському державному університеті, будучи в 1937 – 1938 роках завідувачем кафедри української мови.

Впродовж 1923 – 1930 років був дійсним членом етнографічно-лінгвістичної секції Одеської комісії краєзнавства при Всеукраїнській Академії Наук.

У липні 1938 року був заарештований, а у листопаді 1939 року засуджений до заслання на п'ять років у Казахстан. Реабілітований у вересні 1958 року.

Захистивши дисертацію, у 1943 році здобув науковий ступінь кандидата філологічних наук. В 1960 році присвоєно вчене звання професора.

У 1945 – 1975 роках працював доцентом, професором в Одеському державному університеті імені І. І. Мечникова, завідував кафедрою російської мови філологічного факультету.

Серед наукових інтересів були українська та російська мова і література, українська етнографія і фольклор, історія української та російської мов, діалектологія, історія чумацтва. Є автором понад 60 наукових праць, зокрема 5 монографій, 5 брошур тощо.

Нагороджений Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР.

Помер 14 грудня 1984 року в Одесі.

Праці:

1. Чумацтво в XVII – XVIII століттях/ Н. І. Букатевич.// Вісник Одеської комісії краєзнавства при ВУАН. – 1925. – Ч. 2/3. – С. 239 – 244.
2. Опыт исторического изучения предлогов и предложных сочетаний в русском литературном языке/Н. И. Букатевич. – Ч. 1.– Одесса: ОГУ. 1957. – 145 с.
3. Опыт исторического изучения предлогов и предложных сочетаний в русском литературном языке/Н. И. Букатевич. – Ч. 2.– Одесса: ОГУ. 1957. – 215 с.
4. Учение о словообразовании русского языка в трудах советских

- лингвистов: Конспект лекцій/ Н. И. Букатевич. – Одесса, 1970. – 66 с.
5. Русское языкознание в Одесском (б. Новороссийском) университете/ Н. И. Букатевич.// Традиции русского языкознания на Украине. – К., 1977. – С. 95 – 114.

Література:

1. Українська мова: енциклопедія. – К.: УЕ. 2000. – С. 54 – 55.
2. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 181 – 184.

Вайнштейн

Осип Львович

Історик

О. Л. Вайнштейн народився 6 грудня 1894 року в м. Бендери.

У 1919 році закінчив історико-філологічний факультет Новоросійського університету і залишився на кафедрі загальної історії для підготовки до професорського звання.

З 1922 року викладав в Одеському інституті народної освіти, був завідувачем історичного кабінету. Від 1925 року обіймав посаду професора.

В 1930 – 1933 роках був доцентом Одеського інституту соціального виховання, а у 1934 – 1935 роках – доцентом Одеського державного університету.

Одночасно у 1923 – 1933 роках працював в Одеській центральній науковій бібліотеці, обіймаючи посади завідувача бібліографічним відділом, вченого секретаря, заступника директора, директора.

В 1934 році атестаційною комісією Народного комісаріату освіти УСРР був затверджений у вченому званні професора.

Протягом 1935 – 1951 років завідував кафедрою історії середніх віків Ленінградського державного університету. Був керівником одно із відділів Інституту матеріальної культури Академії Наук СРСР.

У 1938 році без захисту дисертації присуджений науковий ступінь кандидата історичних наук. В 1940 році як докторську дисертацію захистив працю «Історіографія історії середніх віків у зв'язку з розвитком історичної думки від початку середніх віків до наших днів».

В 1951 – 1955 роках очолював кафедру у Киргизькому державному університеті.

З 1955 року був старшим науковим співробітником Ленінградського відділення Інституту історії Академії Наук СРСР.

Діапазон наукових інтересів охоплював загальну історію Західної Європи, методологічні питання історичної науки та її взаємодії з історією філософії, історіографію.

Нагороджений орденом «Знак Пошани», медалями «За оборону Ленінграда», «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Помер 27 липня 1980 року в Ленінграді.

Праці:

1. История Парижской коммуны/ О. Л. Вайнштейн. – М., 1932. – 205 с.
2. Историография истории средних веков в связи с развитием исторической мысли от начала средних веков до наших дней/ О. Л. Вайнштейн. – М.-Л.: Соцэкгиз, 1940. – 372 с.
3. Западноевропейская средневековая историография/ О. Л. Вайнштейн. – М.-Л.: Наука, 1964. – 483 с.
4. История советской медиэвистики, 1917 – 1966 /О. Л. Вайнштейн. – Л.: Наука, 1968. – 424 с.
5. Очерки развития буржуазной философии и методологии истории в XIX – XX вв./О. Л. Вайнштейн. – Л.: Наука, 1979. – 270 с.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 197 – 201.

Варнеке

Борис Васильович

Філолог, історик

Б. В. Варнеке народився 3 червня 1974 року в Москві.

Закінчив Санкт-Петербурзький історико-літературний інститут.

У 1993 році захистив магістерську дисертацію «Нариси з історії давньоримського театру», а у 1995 році – докторську дисертацію «Спостереження над давньоримською комедією. До історії типів».

Протягом 1994 – 1999 років працював приват-доцентом С.-Петербурзького, та професором Казанського університетів.

З 1999 року викладав на історико-філологічному факультеті Новоросійського університету.

В 1990 – 1991 роках обіймав посаду професора Одеського інституту народної освіти, Одеського інституту соціального виховання, Одеського державного педагогічного інституту.

З другої половини 1930-х років викладав римську історію в Одеському державному університеті.

У січні 1941 року присвоєно звання «Заслужений діяч науки Української РСР».

В роки нацистської окупації Одеси викладав історію римської літератури в університеті Трансністрії. У травні 1944 року був заарештований. Помер у тюремній лікарні в Києві 13 липня 1944 року.

У 1955 році був посмертно реабілітований.

Праці:

1. Античные терракоты/ Б. В. Варнеке.// Известия Общества археологи, истории и этнографии. – Т. XXII. – Вып. 4. – Казань, 1906. – С. 231 – 248.
2. Новые древности из Керчи/Б. В. Варнеке.// Записки Императорского Одесского общества истории и древностей. – Т. XXXII. – Одесса, 1915. – С. 128 – 137
3. К истолкованию «драмы сатиров»/ Б. В. Варнеке.// Доклады Академии Наук СССР. Серия В. – 1925. – Июль-декабрь. – С. 67 – 69.
4. Пушкин о Горации/ Б. В. Варнеке.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту. – 1939. – Т. 1. Роботи кафедр літератури і мови. – С. 7 – 16.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 209 – 211.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. – Одеса, ПДПУ, 2005. – С. 24 – 25.

Васильєв

Микола Миколайович

Математик

М. М. Васильєв народився 18 квітня 1889 року в Калусі.

В 1912 році закінчив фізико-математичний факультет Новоросійського університету. До 1919 року викладав у закладах освіти Одеси.

Протягом 1918 – 1930 років працював в Одеському політехнічному інституті доцентом кафедри вищої математики, а з 1921 року – професором та завідувачем кафедри. Крім того, в 1920 – 1923 роках обіймав посаду проректора. Одночасно в 1918 – 1921 роках був професором кафедри

математики архітектурного факультету Одеського вищого художнього училища.

В 1923 – 1930 роках викладав в Одеському інституті народної освіти. В 1923 – 1924 роках був деканом факультету професійної освіти.

У 1926 році Народним комісаріатом освіти Української РСР присвоєно вчене звання професора.

В 1931 – 1933 роках викладав в Одеському фізико-хіміко-математичному інституті та в інших вищих навчальних закладах Одеси.

З 1933 року працював в Одеському державному університеті імені І. І. Мечникова. В повоєнний час був деканом фізико-математичного факультету.

Помер 6 квітня 1946 року в Одесі.

Праці:

1. Теория определителей. – Одесса, 1919. – 48 с.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 221 – 226.

Гантмахер

Фелікс Рувімович

Математик і механік

Ф. Р. Гантмахер народився 22 лютого 1908 року в Одесі.

Навчався в Одеському інституті народної освіти (ОІНО), а згодом – в аспірантурі. В 1929 році опублікував свою першу наукову роботу «Про дві основні диференціальні форми в афінній теорії поверхні».

У 1927 – 1930 роках викладав в Одеському інституті народної освіти, де йому присвоїли вчене звання професора.

В 1930 – 1933 роках обіймав посаду професора Одеського фізико-хіміко-математичного інституту, з 1933 року – професора Одеського державного університету.

У 1938 році переїхав до Москви і працював в Математичному інституті Академії Наук СРСР. Захистив дисертацію і здобув науковий ступінь доктора фізико-математичних наук. У 1942 – 1946 роках керував відділом Центрального аерогідродинамічного інституту (ЦАГІ).

З 1947 року викладав у Московському державному університеті, а з 1951 року – у Московському фізико-технічному інституті.

Основні наукові праці стосуються теорії матриць, механіки, теорії диференціальних рівнянь та теорії напівпростих груп Лі. В роки нацистської навали брав активну участь у теоретичних та експериментальних дослідженнях, пов'язаних з зовнішньою балістикою реактивних снарядів та іншими оборонними питаннями.

Був одним із засновників журналу «Успіхи математичних наук».

Нагороджений орденом Червоної Зірки. Є лауреатом Сталінської премії.

Помер 16 травня 1964 року в Москві.

Праці:

1. Осцилляционные методы и ядра и малые колебания механических систем/ Ф. Р. Гантмахер. – М.-Л.: ГПТИ, 1941. – 359 с.
2. Теория матриц/ Ф. Р. Гантмахер. – М.: Гостехиздат, 1953. – 492 с.
3. Лекции по аналитической механике/ Ф. Р. Гантмахер. – М.: Физматгиз, 1960. – 296 с.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 304 – 306.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. – Одеса, ПДПУ, 2005. – С. 53.

Гінзбург

Юрій Павлович

Математик

Ю. П. Гінзбург народився 23 листопада 1927 року в Одесі.

В 1950 році закінчив Одеський державний університет імені І. І. Мечникова.

В 1950 – 1951 роках працював у закритому науково-дослідному інституті Міністерства оборони СРСР у м. Зеленодольськ, РРФСР. Згодом викладав математику у Челябінському політехнічному інституті та загальноосвітніх школах міста.

У 1954 – 1957 роках навчався в аспірантурі в Одеському педагогічному інституті. Науковим керівником був професор В. П. Потапов.

В 1959 році захистив дисертацію і здобув науковий ступінь кандидата фізико-математичних наук. В 1962 році було присвоєно вчене звання доцента.

Протягом 1957 – 1979 років працював доцентом, професором в Одеському державному педагогічному інституті імені К. Д. Ушинського, а у 1977 – 1979 роках обіймав посаду завідувача кафедри геометрії.

Після захисту дисертації в 1971 році здобув науковий ступінь доктора фізико-математичних наук. В 1974 році присвоєно вчене звання професора.

У 1979 – 1996 роках був професором кафедри вищої математики Одеського технологічного інституту харчової промисловості.

Досліджував питання теорій аналітичної оператор-функції обмеженої характеристики; лінійних операторів у просторах Гілберта і Крейна, Бляшке – Ріска – Хергольцта – Потапова: лінійних просторів з індефінітною метрикою; типових спектральних властивостей аналітичних багатопараметрових сімей операторів. З 1980 року керував науково-дослідним семінаром з функціонального аналізу. Був членом Спеціалізованої ради із захисту кандидатських дисертацій а Одеському державному університеті імені І. І. Мечникова.

Є автором близько 60 праць.

Помер 6 лютого 2004 року в Одесі.

Праці:

1. О пректировании в гильбертовом пространстве с билинейной метрикой/ Ю. П. Гинзбург.// Доклады Академии Наук СССР. – 1961. – Т. 139. – № 4. – С. 775 – 778.
2. О фактоиризации аналитических матриц-функций/Ю. П. Гинзбург// Доклады Академии Наук СССР. – 1964. – Т. 159. – № 3. – С. 489 – 492.
3. О мультипликативных представлениях ограниченных аналитических оператор-функций./Ю. П. Гинзбург// Доклады Академии Наук СССР. – 1966. – Т. 170. – № 1. – С. 23 – 26.
4. О почти инвариантных спектральных свойствах сжатий и мультипликативных свойствах аналитических оператор-функций./ Ю. П. Гинзбург.// Функциональный анализ и его приложения. – 1971. – Т. 5. – Вып. 3. – С. 32 – 41.
5. О мнимой компоненте диссипативного оператора с медленно растущей револентной/ Ю. П. Гинзбург.// Математический сборник. – 1976. – Т. 101 (143). – № 3(11). – С. 349 – 359.
6. Об исключительных множествах аналитических матриц-функций, сжимающих и диссипативных операторов/Ю. П. Гинзбург, Н. А. Талюш.// Известия высших учебных заведений. Математика. – 1984. – № 8. – С. 9 – 14.
7. Триангулирующие цепочки проекторов и вполне несамосопряженные части линейных операторов/ Ю. П. Гинзбург, Л. М. Земсков// Известия высших учебных заведений. Математика. – 1994. – № 7. – С. 83 – 85.

Література:

1. История отечественной математики: В 4 т. – Т. 4, кн.. 1. 1917 – 1967. – К., 1970. – С. 676 – 677.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє./ О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. — Одеса, 2007. — С. 83.
3. Випускники Одеського (Новоросійського) університету: енциклопедичний словник: у 2 вип.- Вип. 2 / наук. ред. В. А. Сминтина; відп. ред. М. О. Подрезова. – Одеса: Астропринт, 2010. – С. 61.
4. Вчені вузів Одеси: Біобібліографічний довідник. – Вип. II: Природничі науки. 1946 – 2010. – Ч. 2. Математики. Механіки/ упорядник І. Е. Рікун. – Одеса: ОННБ, 2010. – С. 50 – 52.

Горбачов

Євген Георгійович

Педагог

Є. Г. Горбачов народився 11 квітня 1930 року в Одесі.

Під час фашистської навали у 1941 році разом з батьками був евакуйований до Челябінська, де навчався в школі та протягом року працював різноробочим на оборонному заводі.

У 1953 році закінчив факультет фізичного виховання Одеського державного педагогічного інституту і залишився там працювати викладачем кафедри спорту.

В 1956 – 1957 роках був тренером команди майстрів з волейболу ДСТ «Буревісник». В 1957 – 1958 роках працював викладачем фізичного виховання в Одеському політехнічному інституті.

З 1958 року працював в Одеському державному педагогічному інституті імені К. Д. Ушинського. Пройшов шлях від викладача кафедри спорту до професора. В 1963 – 1967 роках обіймав посаду завідувача кафедри спорту, а у 1975 – 1997 роках – посаду завідувача кафедри методики та теорії фізичного виховання. В 1975 – 1981 роках був деканом факультету фізичного виховання.

Викладацьку роботу поєднував з виконанням обов'язків державного тренера з волейболу при спортивному товаристві «Буревісник».

В 1967 – 1975 роках працював головою комітету з фізичної культури і спорту при виконкомі Одеської обласної ради депутатів трудящих.

В 1978 році присуджено вчене звання доцента по кафедрі теорії і методики фізичного виховання.

В 1991 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

Рішенням Вищої атестаційної комісії Міністерства освіти України від 30 вересня 1993 року присвоєно вчене звання професора.

Є автором 110 наукових публікацій.

Нагороджений орденом «Знак Пошани», медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941—1945 рр.», знаком «Відмінник освіти України». Присвоєні звання «Заслужений тренер СРСР», «Заслужений тренер УРСР».

Помер 8 грудня 1997 року в Одесі.

Праці:

1. Сухое вертикальное вытяжение при остеохондрозе: Методические рекомендации/ Е. Г. Горбачев. – Одесса, 1981. – 8 с.
2. Организация самостоятельной педагогической деятельности студентов в условиях непрерывной педагогической практики: Методические рекомендации/ Е. Г. Горбачев. – М. – Одесса: ГКНО – ОГПИ, 1988. – 52 с.
3. Педагогічна практика: проблеми, програма, поради/ Є. Г. Горбачов. – К., 1993. – 138 с.

Література:

1. Бібліографічний покажчик наукових праць професорсько-викладацького складу та асистентів. — Ч. 1.//Науковий вісник Південноукраїнського педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. — 2004. — № 1-2. — С. 156.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. — Одеса, 2005. — С. 25 — 26.
3. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє/ О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. – Одеса: Фаворит, 2007. – С. 68 - 69.

Гордієвський

Михайло Іванович

Історик, педагог

М. І Гордієвський народився 23 травня (4 червня) 1885 року в Київській губернії.

В 1910 році закінчив історико-філологічний факультет Новоросійського університету.

Після закінчення аспірантури у 1915 році склав магістерський іспит і став працювати у Новоросійському університеті приват-доцентом кафедри філософії.

Протягом 1920 – 1930 років працював доцентом, професором в Одеському інституті народної освіти, де викладав історію педагогіки. У 1926 році був деканом факультету соціального виховання, а у 1927 – 1930 роках – керівником науково-дослідної кафедри педагогіки та педології.

Очоловав педагогічну секцію в Одеському науковому товаристві при Всеукраїнській Академії Наук.

В 1930 – 1933 роках обіймав посаду професора в Одеському інституті соціального виховання.

У 1933 – 1938 роках був професором кафедри історії стародавнього світу історичного факультету Одеського державного університету.

Центральними темами досліджень у 1920-х роках були соціально-педагогічні ідеї Г. Сковороди та Й. Песталоцці, вплив філософії Канта на педагогіку. З 1930-х років вивчав проблеми рабства у Стародавньому Римі.

Є автором і упорядником близько 70 наукових праць (1 монографії, 7 брошур, близько 40 наукових і 20 науково-популярних статей).

27 березня 1938 року був заарештований, а у жовтні того ж року засуджений до страти. Розстріляний 11 жовтня 1938 року в Одесі.

В 1992 році Генеральна прокуратура України скасувала карну справу за відсутністю доказів.

Праці:

1. Памяти учителя. К кончине проф. М. М. Ланге/ М. Гордиевский.// Известия Одесского губернского исполнительного комитета и Губернского комитета КП(б)У. – 1921. – 17 февраля.
2. Напередодні великого ювілею 1827 – 17/ІІ. 1927/ М. Гордієвський. – Одеса, 1926. 23 с.
3. Література з історії педагогіки за 10 років революції/ М. І. Гордієвський. – Одеса, 1929. – 56 с.
4. Наукова й громадсько-педагогічна діяльність професора М. М. Ланге / М. І. Гордієвський.// Записки Одеського наукового при ВУАН товариства. – 1930. – № 1. – С. 1 – 47.
5. Л. А. Смоленський (з нагоди 25-річчя смерті). До історії українського руху в Одесі/ М. І. Гордієвський.// Шквал. – 1930. – № 35. – С. 8 – 9.

Джерела:

1. Життя і смерть Михайла Гордієвського/ Г. Д. Зленко.// Чорноморські новини. – 1997. – 22 жовтня.
2. Гордієвський Михайло Іванович/ В. В. Левченко, Е. П. Петровський.// Одеські історики. Енциклопедичне видання. – Том 1 (початок ХІХ – середина ХХ ст.Х. – Одеса, 2009. – С. 102 – 104.
3. Михайло Іванович Гордієвський: постать на тлі революційних змагань 1917 – 1920 років в Одесі/ В. В. Левченко, Е. П. Петровський.//

Готалов – Готліб
Артемій Григорович

Історик, педагог

А. Г. Готалов-Готліб народився 5 січня 1866 року у Пскові.

В 1892 році закінчив історико-філологічний факультет Новоросійського університету.

В 1893 році захистив кандидатську дисертацію «Римська община до 493 р.».

В 1896 – 1903 роках працював у Пскові та Санкт-Петербурзі. З 1896 року був співробітником редакції «Енциклопедичного словника» Брокгауза та Єфрона, надрукував понад 100 статей із всесвітньої історії.

В 1903 – 1918 роках працював директором гімназій у Ялті, Кишиневі, Пскові. До 1920 року викладав у гімназії в Черкасах, в реальному училищі в Одесі. В 1919 році організував в Одесі найбільше в країні «Дитяче містечко імені Комінтерна» для безпритульних дітей.

В 1920 році взяв участь в організації Інституту народної освіти в Одесі, де викладав історію та історію педагогіки.

В 1925 році здобув вчене звання професора.

Протягом 1927 – 1940 років викладав у вищих навчальних закладах Москви, Києва, Харкова.

В 1940 році без захисту дисертації затверджений у науковому званні доктора педагогічних наук.

З 1944 року виконував обов'язки декана історичного факультету Одеського державного університету, завідував кафедрами історії середніх віків та педагогіки. Протягом 1946 – 1952 років очолював кафедру історії стародавнього світу та археології.

Читав курси з історії слов'янських народів та Візантії, займався питаннями історії освіти, методики виховання та освіти дітей.

Нагороджений орденом «Знак Пошани» та медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.»

Помер 27 липня 1960 року в Одесі.

Праці:

1. Кризис университета и вопрос о подготовке учительства / А. Г. Готалов-Готлиб // Путь Просвещения. – 1923. – № 10–11. – С. 37–62.
2. Современный университет в США / А. Г. Готалов-Готлиб // Фронт науки

и техники. – 1934. – № 10–11. – С. 106 – 115.

3. Ф. И. Успенский как профессор и научный руководитель / А. Г. Готалов-Готлиб // Византийский временник. – 1947. – Т. I (XXVI). – С. 114–126.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 334 – 336.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. – Одеса, ПДПУ, 2005. – С. 26.
3. Не забудемо, пам'ятаємо: співробітники ОНУ ім. І. І. Мечникова в роки Другої світової війни: інформаційне видання / гол. ред. І. М. Коваль ; відп. ред. М. О. Подрезова. – Одеса, 2015. – С. 297 – 298.

Гриценко

Михайло Семенович

Педагог

М. С. Гриценко народився 7 листопада 1907 року у Великих Сорочинцях Полтавської губернії в селянській сім'ї.

В 1923 – 1928 роках навчався у сільськогосподарській профшколі та Велико-Сорочинському педагогічному технікумі. Потім викладав історію та суспільствознавство у семірічній школі м. Опишні Полтавської області, фабрично-заводських училищах м. Карловка.

Згодом екстерном закінчив Київський інститут народної освіти, а у 1933 році – аспірантуру Науково-дослідного інституту педагогіки АН УРСР.

В 1930 – 1933 роках був заступником директора з навчальної роботи Харківського індустріального технікуму, а в 1933 – 1941 роках – заступником директора з науково-навчальної роботи та завідувачем кафедри педагогіки і психології Запорізького педагогічного інституту.

В 1941 році викладав історію педагогіки на педагогічних курсах Народного комісаріату освіти та історію у середній школі в Ленінаканській області. Потім працював директором учительського інституту в м. Моздок, директором дитячого дому в м. Джалал-Абад.

В роки війни закінчив Вищий воєнно-педагогічний інститут Червоної Армії та служив лектором Політичного управління 2-го Українського фронту (1943 – 1945 рр.).

Після демобілізації в 1946 – 1949 роках працював на кафедрі педагогіки в Одеському державному університеті імені І. І. Мечникова. В 1949 – 1956

роках був директором та завідувачем кафедри педагогіки і психології Одеського педагогічного інституту іноземних мов.

У 1956 – 1983 роках працював доцентом, професором кафедри педагогіки Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського.

В 1970 році захистив дисертацію «Розвиток загальноосвітньої школи в Українській РСР (1917 – 1967 рр.)» на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук. У 1971 році присвоєно вчене звання професора.

З 1983 року був старшим науковим співробітником, професором-консультантом Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР в Києві.

Досліджував питання організації процесу навчання у середніх спеціальних та вищих навчальних закладах; історію народної освіти, школи та педагогічної думки в Україні. Робота «Нариси з історії школи в Українській РСР (1917 – 1965)» стала першою спробою систематизованого огляду розвитку української школи за майже півстолітній період. В 1973 році за його редакцією вийшов навчальний посібник «Історія педагогіки».

Є автором 108 опублікованих праць.

Обирався головою Одеського міського педагогічного товариства.

Нагороджений орденом Червоної Зірки, медалями «За бойові заслуги», «За взяття Будапешта», «За взяття Відня», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.», «За доблесну працю»; медалями А. С. Макаренка, К. Д. Ушинського, знаком «Відмінник народної освіти УРСР».

Помер 23 січня 1992 року в Києві.

Праці:

1. Методичні семінари для вчителів/ М. С. Гриценко.// Комуністична освіта. – 1936. – № 4. – С. 95 – 96..
2. Становлення радянської школи на Україні/ М. С. Гриценко.// Радянська школа. – 1957. – № 10. – С. 20 – 26.
3. Развитие советской школы на Украине/М. С. Гриценко. – М., 1958. – 71 с.
4. Важные условия успешного изучения истории педагогики в педвузах/ М. С. Гриценко.//Советская школа. – 1962. – № 3. – С. 68 - 69.
5. Нариси з історії школи в Українській РСР /М. С. Гриценко. – Київ: Радянська школа, 1966. – 260 с.
6. История педагогики: Учебное пособие для педагогических институтов /Под ред. М. С. Гриценко. – М., 1973. – 448 с.

Література:

1. Память огненных лет: О выпускниках, студентах и сотрудниках института — участниках Великой Отечественной войны/ Од. гос. пед. ин-т им. К. Д. Ушинского; Авт.- сост. Бабенко К. Б., Бондаренко К. А., Орищенко В. Г. — Одесса: Маяк, 1990. — С. 61 — 62.
2. Педагогічний словник/ За ред. М. Д. Ярмаченка. – Київ: Педагогічна думка, 2001. – С. 123 – 124.
3. Українська педагогіка в персоналіях. – Книга друга: ХХ ст. / За ред.

- О. В. Сухомлинської – Київ: Либідь, 2005. – С.481- 484.
4. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. — Одеса, 2007. — С. 98.

Дложевський **Сергій Степанович**

Філолог, археолог

С. С. Дложевський народився 22 вересня 1889 року в Кам'янці-Подільському.

В 1911 році закінчив історико-філологічний факультет Київського університету. У квітні 1914 року склав іспит і здобув ступінь магістра класичної філології.

Протягом 1914 – 1917 років був приват-доцентом Київського університету. У 1918 році брав участь у формуванні Таврійського університету.

В 1919 році переїхав до Одеси і став приват-доцентом Одеського університету.

З вересня 1920 року працював професором в Одеському інституті народної освіти, а з 1925 року був деканом факультету соціального виховання.

Одночасно з 1921 року обіймав посаду директора Одеського історико-археологічного музею та до 1924 року викладав в Археологічному інституті.

Очолював археологічну секцію Одеської комісії краєзнавства при Всеукраїнській Академії Наук, завідував музейним відділом Одеського губерньського відділу пролітпросвіти.

У 1927 – 1930 роках був заступником голови, головою Ольвійської археологічної експедиції. Досліджував питання загального мовознавства, античної археології, епіграфіки, музейної справи.

Помер 23 жовтня 1930 року в Одесі.

Праці:

1. Организация археологического института в Одессе/С. С. Дложевский.// Народное просвещение. – 1921. – № 2- 5. – С. 57 – 63.
2. Територія Південної України, щодо зв'язку із стародавнім Малоазійським культурним комплексом. Ольвія та Мілет (конспект доповіді)/ С. С. Дложевський.// Східний світ. – 1928. – № 2. –

С. 166 – 170.

3. Новий напис Одеського історико-археологічного музею, з садиби, де рр. 1891-1899 жив А. О. Скальковський/ С. С. Дложевський.// Вісник Одеської комісії краєзнавства при ВУАН. – Одеса, 1930. – Ч. 4/5: Секція археологічна. – С. 47 – 49.
4. Епіграфічні дрібниці/ С. С. Дложевський.//Вісник Одеської комісії краєзнавства при ВУАН. – Одеса, 1930. – Ч. 4/5: Секція археологічна. – С. 49 – 59.

Література:

1. Украинская советская энциклопедия: в 12 т., 13 кн. – Т. 3. – К.: ГР УСЭ, 1980. – С. 387.
2. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 387 – 389.
3. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. – Одеса: ПДПУ, 2005. – С. 27.
4. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. – Одеса, 2007. – С. 34.

Добролюбський

Костянтин Павлович

Історик

К. П. Добролюбський народився 17 травня 1885 року в Оренбурзькій губернії.

У 1915 році закінчив Новоросійський університет і залишився в аспірантурі на кафедрі всесвітньої історії. Випускна робота «Холопство у Стародавній Русі» виконана під керівництвом М. Є Щепкіна.

В 1919 році склав магістерський іспит і почав працювати на посаді приват-доцента у Новоросійському університеті.

Протягом 1920 – 1930 років викладав в Одеському інституті народної освіти.

З 1933 року працював в Одеському державному університеті. У 1934 – 1941, 1944 – 1953 роках завідував кафедрою нової історії. В 1940 – 1941, 1944 – 1953 роках був деканом історичного факультету.

Як науковець вивчав історію Французької революції 1789 – 1794 років, ставши одним з перших радянських дослідників цієї теми.

У 1934 році присвоєно вчене звання професора, а у 1936 році без захисту дисертації присуджений науковий ступінь доктора історичних наук за опубліковане дослідження з економічної політики термідоріанської реакції.

В 1939 – 1941, 1944 – 1947 роках був депутатом Одеської міської ради депутатів трудящих. Виконував обов'язки голови правління Одеського будинку вчених.

Нагороджений орденом «Знак Пошани» та медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.».

Помер 1 лютого 1953 року в Одесі.

Праці:

1. Экономическая политика термидорианской реакции/
К. П. Добролюбский. – М.- Л., 1930.
2. Конституція Французької республіки 1795 р./ А. П. Добролюбський.//
Наукові записки Львівського університету. Серія: історія. – 1946. –
Т. 1. – Вип. 2.
3. Термидор. Очерки по истории классовой борьбы во Франции в 1794 –
1795 гг./ К. П. Добролюбский. – Одесса: ОГУ, 1949.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний
Словник. – Т. 2: А – І. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. –
Одеса: Астропринт, 2005. – С. 391 – 393.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім.
К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. /
О. Я. Чебикін, І. А. Болдирев та ін. — Одеса, 2007. — С. 41 – 42.

Дроздовський

Володимир Петрович

Мовознавець

В. П. Дроздовський народився 9 листопада 1926 року в с. Миколаївка на Миколаївщині.

В 1944 – 1950 роках перебував у лавах Радянської Армії, воював у складі частин 1-го Білоруського фронту.

В 1955 році закінчив філологічний факультет Одеського державного університету імені І. І. Мечникова і залишився в аспірантурі при кафедрі української мови. У 1958 – 1971 роках працював на кафедрі української мови асистентом, старшим викладачем, доцентом.

У 1962 році захистив дисертацію «Українські говірки Бессарабського Примор'я (на матеріалі обстеження Саратовського, Татарбунарського та Білгород-Дністровського районів Одеської області)» на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук.

В 1969 – 1970, 1980 – 1981 роках викладав українську мову та літературу в Загребському університеті (Хорватія).

Упродовж 1973 – 1982 років був доцентом кафедр російської мови, загального та слов'янського мовознавства Одеського державного університету.

В 1983 році захистив дисертацію «Стилістика індивідуально-художнього мовлення (на матеріалі творів М. М. Коцюбинського та інших українських письменників кінця ХІХ – першої половини ХХ століття)». У 1986 році присвоєно вчене звання професора.

У 1982 – 1994 роках працював в Одеському державному педагогічному інституті імені К. Д. Ушинського, обіймаючи посади доцента, професора, завідувача кафедри української мови та літератури. В 1982 – 1985 роках виконував обов'язки декана факультету підготовки вчителів початкових класів.

З 1994 року був професором Ізмаїльського державного педагогічного інституту.

Досліджував проблеми лінгвістичного аналізу тексту і стилістики загалом; методики навчання усної та писемної форм мовлення; вивчав українські говірки бессарабського Причорномор'я. Опублікував понад 50 робіт.

Нагороджений орденами Слави ІІІ ступеня, Вітчизняної війни ІІ ступеня, медалями «За відвагу», «За визволення Варшави», «За взяття Берліна» та іншими.

Помер 31 грудня 1994 року в Одесі.

Праці:

1. До питання про роботу Т. Г. Шевченка над словом (окремі спостереження)/В. П. Дроздовський.// Праці Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова. . – 1956. – Т. 146– Вип. 4. – С. 45 - 48.
2. Украинские говоры Бессарабского Приморья (на материале обследования Саратовского, Татарбунарского и Белгород-Днестровского районов Одесской области) : Автореферат диссертации...кандидата филологических наук / В. П. Дроздовский – К., 1962. – 27 с.
3. Дослідження стилю М. М. Коцюбинського за рукописною спадщиною/ В. П. Дроздовський. // Мовознавство. – 1973. – № 4. – С. 70 - 76.
4. Лінгвостилістичний аналіз прозового твору : учбовий посібник для вузів /В. П. Дроздовський . – Одеса: ОДУ, 1975 . – 48 с.

Література:

1. Українська мова: енциклопедія. – К.: УЕ, 2000. – С. 150.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/В. М. Букач. – Одеса, 2005. – С. 28 – 29.

3. Память огненных лет: О выпускниках, студентах и сотрудниках института - участниках Великой Отечественной войны/ Од. гос. пед. ин-т им. К. Д. Ушинского; Авт.-сост. Бабенко К. Б., Бондаренко К. А., Орищенко В. Г. – Одесса: Маяк, 1990. – С. 67 - 68.

Дуб

Ісай Давидович

Математик

І. Д. Дуб народився 23 грудня 1976 року в Одесі в багатодітній сім'ї.

Початкову освіту здобув у міському училищі. Згодом у 1895 році закінчив реальне училище і заробляв на життя приватними уроками. У 1900 році склав іспит на звання домашнього вчителя математики.

В 1912 році закінчив математичне відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету.

Протягом 1912 – 1920 років викладав математику у приватній єврейській гімназії. У 1920 році завідував трьохмісячними педагогічними курсами з підготовки вчителів для ліквідації неписьменності.

У 1920 – 1923 роках читав єврейською мовою лекції та проводив практичні заняття на єврейському відділенні факультету соціального виховання Одеського інституту народної освіти. Водночас у 1924 – 1928 роках навчався в аспірантурі під керівництвом професора І. Ю. Тимченко.

В 1928 році став науковим співробітником Одеської філії Українського науково-дослідного інституту математики та професором Одеського інституту народної освіти.

У 1930 – 1933 роках працював професором у Фізико-хіміко-математичному інституту.

З 1933 року обіймав посаду професора Одеського державного педагогічного інституту. З 1938 року завідував кафедрою математики. Був одним із засновників фізико-математичного факультету, деканом котрого був у 1940 – 1942 роках.

Володів єврейською, українською, французькою та німецькою мовами.

Досліджував основи геометрії, розвиваючи у свої працях ідеї В. Ф. Кагана. Створив оригінальний спеціальний курс з цієї дисципліни, рукопис якого використовувався як посібник для студентів та вчителів. Працював у галузі методики викладання математики в середній школі, зокрема геометрії.

Будучи в евакуації в Туапсе, загинув внаслідок нещасного випадку у липні 1942 року.

Праці:

1. По поводу формулировки задачи о делении отрезка в крайнем и среднем отношении/ И. Д. Дуб// Математика и физика в школе. – 1935. – № 5. – С. 69 – 70.
2. Об одном доказательстве теоремы Паскаля и Бриансона/И. Д. Дуб// Научные записки Одесского государственного педагогического института. – 1939. – Т. 2. – С. 59 – 60.

Література:

1. Дуб І. Д. // Українська математична бібліографія. – К., 1963. – С. 114.
2. Професори Одеського (Новоросійського) університету: біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 400 – 403.
3. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/В. М. Букач. – Одеса, 2005. – С. 29.

Дудкін

Сергій Петрович

Філолог, методист

С. П. Дудкін народився 17 жовтня 1885 року.

В 1910 році закінчив історико-філологічний факультет Санкт-Петербурзького університету.

Викладав російську мову та літературу у реальному училищі м. Темір-Хан-Шури (нині Буйнакск). З 1934 року працював у вищих навчальних закладах Ростову-на-Дону, П'ятигорську, Одеси.

В 1944 - 1960 роках завідував кафедрою російської мови Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського.

Після захисту дисертації в 1953 році здобув науковий ступінь доктора педагогічних наук. Згодом присвоєно вчене звання професора.

Розробляв проблеми методики викладання російської мови у національних школах – в кабардинській, черкеській, в школах з болгарським складом учнів. Керував аспірантурою. Серед його учнів – відомий мовознавець А. К. Смольська (1927 – 2004) – доктор філологічних наук, професор Одеського державного університету.

З 1961 року працював професором-консультантом в Одеському державному університеті імені І. І. Мечникова.

Помер С. П. Дудкін в Одесі.

Праці:

1. Изучение рода имен существительных в кабардинской школе. (К методике изучения русского языка)/С. П. Дудкин.// Северо-Кавказский учитель. – 1936. – № 3. – С. 36 – 40.
2. Русский глагол и методика его изучения в кабардинской школе/ С. П. Дудкин.//Северо-Кавказский учитель. – 1936. – № 7. – С. 43 – 48.
3. Вопросы преподавания русского языка в кабардинской и черкесской школах/С. П. Дудкин. – Нальчик, 1940. – 288 с.
4. Лингвистические основы методики преподавания фонетики и морфологии русского языка в кабардинской школе. – Т. 1 – 2. – Одесса, 1952. – 902 с.
5. Лингвистические основы методики преподавания фонетики и морфологии русского языка в кабардинской школе: Автореферат диссертации... доктора педагогических наук. – Одесса, 1953. – 20с.
6. Лингвистические основы изучения склонения имени существительного русского языка в школах Украины с болгарским составом учащихся/ С. П. Дудкин.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського. – 1956. – Т. XIII. На допомогу вчителю середньої школи. – С. 131 – 153.

Література:

1. Педагогическая энциклопедия: В 4-х т. – Т. 1. – М.: СЭ, 1964. – 831 с.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. — Одеса, 2007. — С. 61.

Елькін

Давид Генріхович

Психолог

Д. Г. Елькін народився 31 жовтня 1895 року у Воронежі.

Навчався у Санкт-Петербурзькому психоневрологічному інституті. У 1921 році закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету.

З 1917 року завідував психологічною лабораторією в Одеському міському інституті дитячої психології та експериментальної педагогіки.

В 1922 році перейшов до Одеського інституту народної освіти як асистент кафедри психології.

В 1930 році здобув вчене звання професора і став завідувачем кафедри Одеського інституту професійної освіти. Потім до 1955 року очолював кафедру психології Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського.

З 1933 року працював в Одеському державному університеті. До 1975 року завідував кафедрою психології.

Після захисту дисертації в 1952 році присуджений науковий ступінь доктора педагогічних наук з психології.

Організував наукову школу з дослідницькою темою «Психологія диференціації часу», в якій здійснювалася низка експериментальних досліджень, що підтверджують: сприйняття часу — процес моделювання часових параметрів подразника. Очолював Одеський відділ Психологічного товариства СРСР.

Нагороджений медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.», Почесною Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР.

Помер 5 липня 1983 року в Одесі.

Праці:

1. Восприятие времени и внимание/Д. Г. Элькин.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського. – Т. VIII. – Одеса, 1947. – С. 191 - 231.
2. Педагогика и психология памяти/Д. Г. Элькин. – К.: Радянська школа, 1948. – 74 с.
3. Восприятие времени/Д. Г. Элькин. – М.: АН СССР, 1962. – 310 с.
4. Инженерная психология/Д. Г. Элькин. – К.: Вища школа, 1975. – 102 с.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 419 – 423.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. – Одеса: ПДПУ, 2005. – С. 29 – 30.
3. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. – Одеса, 2007. – С. 137 - 138.

Жаборюк

Анатолій Андрійович

Літературознавець, мистецтвознавець

А. А. Жаборюк народився 1 травня 1924 року в с. Ново-Миколаївка на Одещині.

Отримавши середню освіту, закінчив курси вчителів української мови і літератури при Одеському обласному відділі освіти.

В 1944 – 1945 роках перебував у лавах Червоної Армії. Воював у складі частин 3-го Українського фронту.

Повернувшись з війни, вчителював, був директором школи.

В 1949 році закінчив філологічний факультет Одеського державного педагогічного інституту. Потім навчався в аспірантурі.

В 1955 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Згодом присвоєно вчене звання доцента.

В 1951 - 1960 роках викладав в Одеському державному педагогічному інституті імені К. Д. Ушинського, в 1956 – 1960 роках обіймав посаду заступника директора (проректора) інституту з навчальної та наукової роботи.

У зв'язку з об'єднанням філологічних факультетів педагогічного інституту та університету, у 1960 році перейшов до Одеського державного університету імені І. І. Мечникова. В 1964 – 1970 роках був деканом філологічного факультету.

З 1967 року до виходу на пенсію працював на кафедрі теорії літератури і компаративістики.

В 1992 році присвоєно вчене звання професора.

Нагороджений орденами Слави III ступеня, Вітчизняної Війни II ступеня, «За мужність» III ступеня, медалями.

Наукові пошуки зосереджені навколо проблем теорії літератури, історії і теорії образотворчого мистецтва, взаємозв'язків літератури і живопису.

Праці:

1. Поезія Михайла Стельмаха/ А. А. Жаборюк.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського. – 1960. – Т. XXV: Кафедра української мови і літератури.– С. 3 – 21.
2. Повість Михайла Стельмаха «Над Черемошем»/ А. А. Жаборюк.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського. – 1960. – Т. XXV: Кафедра української мови і літератури. – С. 23 – 37.
3. Український живопис доби середньовіччя / А. А. Жаборюк. – К. – Одеса: Вища школа, 1978. – 199 с.
4. Український живопис останньої третини XIX – початку XX століття / А. А. Жаборюк. – Київ : Либідь, 1990. – 307 с.
5. Давнє українське малярство (XI - XVIII ст.): монографія / А. А. Жаборюк. – Одеса: Маяк, 2003. – 208 с.
6. Про літературу, малярство і українську національну ідею/ А. А. Жаборюк. – Одеса: Астропринт. 2008. – 168с.
7. Художній світ доби Відродження (ідеї, образи, стиль): посібник з історії світової художньої культури / А. А. Жаборюк. – Одеса : Астропринт, 2010. – 192 с.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний

- словник. – Т. 2: А – І. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 434 – 437.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. – Одеса, ПДПУ, 2005. – С. 54.

Збандуто
Степан Федорович
Педагог

С. Ф. Збандуто народився 25 грудня 1900 року в с. Ялта на Катеринославщині.

В 1916 – 1920 роках навчався у Маріупольській вчительській семінарії.

До 1923 року вчителював у сільських школах Маріупольського повіту.

В 1923 – 1925 роках навчався у Дніпропетровському інституті народної освіти, а в 1925 – 1927 роках – в Одеському інституті народної освіти. В 1927 – 1930 роках був аспірантом Одеського ІНО. Потім викладав у вищих навчальних закладах Одеси.

В 1938 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Згодом присвоєно вчене звання доцента.

В 1939 – 1944 роках був проректором з наукової роботи Одеського державного університету. В 1939 – 1941 роках одночасно викладав в Одеському педагогічному інституті. Під час нацистської навали знаходився в евакуації у Майкопі та Байрам-Алі. В 1941 – 1947 роках завідував кафедрою педагогіки Одеського державного університету імені І. І. Мечникова.

В 1944 – 1973 роках був завідувачем кафедри педагогіки Одеського педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського, а у 1973 – 1975 роках – професором консультантом. В 1947 – 1956 роках виконував обов'язки заступника директора (проректора) Одеського педагогічного інституту з навчальної та наукової роботи.

В 1966 році за сукупністю праць присвоєно вчене звання професора.

До кола наукових інтересів входили: питання історії та теорії педагогіки, проблеми гуманізму. Є співавтором підручника з педагогіки для педагогічних училищ, автором навчального посібника для студентів вищих навчальних закладів.

Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», медалями А. С. Макаренка, Л. Я. Яковлева, знаком «Відмінник народної освіти УРСР».

Праці:

1. Киевская академия в XVI - XVIII вв./С. Ф. Збандуто. // Советская педагогика. – 1946. – № 7. – С. 59 – 75.
2. Некоторые вопросы воспитания социалистического гуманизма в школе/ С. Ф. Збандуто. – Кишинев: Школа советикэ, 1951. – 48 с
3. Педагогіка/ С. Ф. Збандуто. – К.: Радянська школа, 1965. – 508 с.
4. Чувашский просветитель-гуманист, педагог-демократ И. Я. Яковлев и Украина/С. Ф. Збандуто.// И. Я. Яковлев и его школа. – Чебоксары: Чуваш.кн.изд-во, 1971. – С. 93 - 105.
5. Революционный гуманизм как фактор воспитания нового человека/ С. Ф. Збандуто.// Ученые записки Московского областного педагогического института им. Н. К. Крупской. Педагогика. – 1972. – Вып. 24. – С. 5 - 24.

Література:

1. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирев та ін. — Одеса, 2007. — С. 98 - 98.
2. Державний архів Одеської області. Путівник. – Випуск 1. Фонди особового походження/ упорядкув. В, Ф. Оноприєнко. – Одеса: Прес-кур'єр, 2012. – С. 126 – 127.

Зверович

Едмунд Іванович

Математик

Е. І. Зверович народився 30 грудня 1936 року у станиці Нововладимирській Краснодарського краю РРФСР.

В 1960 році закінчив фізико-математичний факультет Ростовського державного університету. В 1961 – 1963 роках навчався в аспірантурі Московського інституту теоретичної та експериментальної фізики.

Протягом 1964 – 1967 років працював в обчислюваному центрі Ростовського університету.

У 1964 році захистив кандидатську дисертацію, а в 1969 році присвоєно вчене звання доцента.

В 1967 – 1973 роках був доцентом кафедри вищої математики Одеського інженерно-будівельного інституту.

У 1972 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора фізико-математичних наук.

В 1973 – 1975 роках обіймав посаду завідувача кафедри алгебри та методики викладання математики Одеського державного педагогічного інституту.

З серпня 1975 року до 2002 року працював завідувачем кафедри теорії функцій Білоруського державного університету, а з 2002 року – професором кафедри.

Наукові інтереси пов'язані з теорією та різноманітними додатками аналітичних функцій на риманових поверхнях. Підготував 22 кандидатів та 2 докторів наук.

Є автором понад 130 наукових та науково-методичних робіт.

Праці:

1. Краевая задача типа Карлемана для многосвязной области/
Э. И. Зверович.// Математический сборник. – 1964. – Т. 64(106).
– № 4. – С. 618 – 627.
2. Двухэлементные краевые задачи и метод локально-конформного склеивания/ Э. И. Зверович.// Сибирский математический журнал. – 1973. – Т. 14. – № 1. – С. 64 -85.
3. Явное решение сингулярного интегрального уравнения с дзета-функцией Вейерштрассера в качестве ядра/ Т. И. Гатальская,
Э. И. Зверович.// Известия вузов. Математика. – 2003. – № 2. –
С. 15 – 23.

Література:

1. Одеська державна академія будівництва та архітектури. 1930 – 2000/
Л. П. Латишева, О. Е. Лопатто, Л. В. Мазуренко. – Одеса, 2000. – С. 130.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім.
К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє./
О. Я. Чебикін, І. А. Болдирев та ін. — Одеса, 2007. — С. 91.
3. Вчені вузів Одеси: Біобібліографічний довідник. – Вип.. II. 1946 – 2010. –
Ч. 2. Математики. Механіки/ упоряди. І. Е. Ріку. – Одеса: ОННБ, 2010. –
С. 10 – 12.

Злочевський

Петро Панасович

Художник

П. П. Злочевський народився 22 травня 1907 року в Києві.

В 1927 – 1931 роках навчався в Київському художньому інституті у Ф. Кричевського, В. Татліна.

Протягом 1931 – 1944 років працював головним художником Ворошиловградського українського музично-драматичного театру, театрів міст Фрунзе, Алма-Ата.

З 1944 року до 1977 року був головним художником Одеського академічного театру опери та балету.

В 1954 році присвоєно звання заслуженого діяча мистецтв Грузинської РСР, а у 1964 році – звання народного художника Української РСР.

Протягом 1966 – 1987 років працював доцентом, професором художньо - графічного факультету Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського. У 1970 – 1975 роках очолював кафедру живопису.

В 1969 році присвоєно вчене звання доцента, а у 1973 році – вчене звання професора.

В Одеському театрі опери та балету оформив вистави «Запорожець за Дунаєм» (1945 р.), «Богдан Хмельницький» (1954 р.), «Назар Стодоля» (1960 р.), «Князь Ігор» (1967 р.), «Тарас Бульба» (1971 р.), «Есмеральда» (1975 р.). Оформлював вистави музичних театрів Вільнюсу, Донецьку, Казані, Києва, Кишинєва, Красноярську, Москви, Тбілісі, Харкова

Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», знаком «Відмінник народної освіти УРСР».

Помер 31 грудня 1987 року в Одесі.

Праці:

1. Серія пейзажів «Дністер» (1967 – 1968 рр.)

Література:

1. Украинская советская энциклопедия: В 12 т., 13 кн. – Т. 4. – К.: ГР УСЭ, 1980. – С. 161.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник /В. М. Букач. – Одеса: ПДПУ, 2005. – С. 30 – 31.
3. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє/ О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. – Одеса: Фаворит, 2007. – С. 157, 162.

Каган

Веніамін Федорович

Математик

В. Ф. (Веніамін Фалькович) Каган народився 9 березня 1869 року в Шяуляї (нині Литва).

В 1892 року екстерном закінчив фізико-математичний факультет Київського університету.

В 1899 році склав магістерський іспит, а у 1907 році захистив магістерську дисертацію «Основания геометрии».

Протягом 1897 – 1920 років працював приват-доцентом кафедри чистої математики Новоросійського університету в Одесі.

В 1901 – 1917 роках був головним редактором журналу «Вѣстникъ опытной физики и элементарной математики».

В 1920 році очолював наукове бюро Одеського губернського відділу народної освіти.

У 1920 – 1922 роках в Одеському інституті народної освіти обіймав посади професора та завідувача першої в Одесі кафедри геометрії на факультеті професійної освіти. Видавав «Журнал Одеської вищої школи».

З 1922 року був професором Московського університету. У 1932 – 1952 роках очолював кафедру диференціальної геометрії.

В 1934 році без захисту дисертації присуджений науковий ступінь доктора фізико-математичних наук.

Від 1924 року очолював відділ точних і природничих наук головної редакції Великої радянської енциклопедії Держвидаву СРСР.

Основними напрямками наукової діяльності були основи геометрії, неевклідова геометрія, диференціальна геометрія і топологія, тензорний аналіз та його застосування до ріманової геометрії. Був популяризатором наукового спадку М. Лобачевського. Засновник тензорної диференціально-геометричної школи в СРСР.

Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.». Присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки РРФСР». Лауреат Сталінської премії в галузі науки і техніки.

Помер 8 травня 1953 року в Москві. Похований на Новодівочому кладовищі.

Праці:

1. Что такое алгебра?/В. Ф. Каган. – Одесса : Mathesis, 1910. – 772 с.
2. Основания теории определителей/В. Ф. Каган. – Одесса : Гос. изд-во Украины, 1922. – 336 с.
3. Лобачевский/В. Ф. Каган. – 2-е изд. – М.-Л. : АН СССР, 1948. – 506 с.
4. Основы теории поверхностей в тензорном изложении. – Ч. 1. Аппарат исследования. Общие основания теории и внутренняя геометрия поверхностей/В. Ф. Каган. – М.-Л. : Гостехиздат, 1947. – 512 с.
5. Основы теории поверхностей в тензорном изложении. – Ч. 2. Поверхности в пространстве. Отображения и изгибания поверхностей. Специальные вопросы/В. Ф. Каган. – М.-Л. : Гостехиздат, 1948. – 408 с.
6. Основания геометрии. Учение об обосновании геометрии в ходе его исторического развития. – Ч. 1. Геометрия Лобачевского и её предыстория/В. Ф. Каган. – М.-Л. : Гостехиздат, 1949. – 492 с.

7. Основания геометрии. Учение об обосновании геометрии в ходе его исторического развития. – Ч. 2. Интерпретация геометрии Лобачевского и развитие её идей/В. Ф. Каган. – М.-Л. : Гостехиздат, 1956. – 344 с.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 3: К – П. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 4 – 13.

Казимирчак - Полонська

Олена Іванівна

Астроном

О. І. Казимирчак-Полонська народилася 21 листопада 1902 року у Волинській губернії

В 1928 році закінчила Львівський університет.

У 1932 – 1940 роках була позаштатним асистентом Астрономічної обсерваторії Варшавського університету, співробітником Астрономічного інституту Львівського університету.

У 1945 – 1948 роках викладача математику і астрономію у Херсонському педагогічному інституті. У 1948 році стала науковим співробітником Інституту теоретичної астрономії Академії Наук СРСР у Ленінграді.

В 1950 році захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук.

Протягом 1953 – 1956 років обіймала посаду доцента кафедри вищої математики Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського.

З 1956 року працювала в Інституті теоретичної астрономії АН СРСР. В 1964 році стала членом Міжнародного астрономічного союзу.

В 1968 році захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора фізико-математичних наук.

У 1978 році її ім'ям була названа мала планета № 2006.

Вивчала рух комет, еволюцію їх орбіт. Особливу увагу приділяла короткоперіодичним кометам. Встановила, що характерними закономірностями руху таких комет є їхнє зближення з великими планетами, в основному з Юпітером. Встановила, що низка комет з сімейств Сатурну і Урану захоплювалися Юпітером, визначила типи змін кометних орбіт. Детально досліджувала еволюцію орбіти комети Вольфа. Показала, що вплив

великих планет є основним чинником, що діє на трансформацію кометних орбіт.

В 1968 році була відмічена премією Академії Наук СРСР імені Ф. О. Бредіхіна .

З 1980 року також займалася біблієстикою. У 1987 році прийняла чернече постриження.

Померла 30 серпня 1992 року. Похована на кладовищі астрономів на території Пулковської обсерваторії під Санкт-Петербургом.

Праці:

1. Обзор исследований тесных сближений короткопериодических комет с Юпитером (1770 – 1960)/ Е. И. Казимирчак-Полонская.// Труды Института теоретической астрономии. – Вып. 7. – Л.: АН СССР, 1961. – С. 19 – 190.
2. Основные задачи исследования сближения комет с большими планетами/ Е. И. Казимирчак-Полонская. – М.: АН СССР, 1961. – 311 с.
3. Захват комет Юпитером и некоторые закономерности в великой эволюции кометных орбит/ Е. И. Казимирчак-Полонская.// Астрономия и небесная механика. – Вып. 7. – М.-Л., 1978. – С. 340 – 383.

Джерела та література:

1. Астрономы: биографический справочник/ И. Г. Колчинский, А. А. Корсунь, М. Г. Родригес. – К.: Наукова думка, 1978. – С. 100.
2. «Людина – планета»/ Є. Кривченя.// Новий день. – 1995. – 11 листопада. – С. 5.
3. Дослідниця комет/ А. Корсунь.// Обрій. – 2006. – № 38. – С. 11.

Касім

Юрій Федорович

Мовознавець

Ю. Ф. Касім народився 21 квітня 1919 року в Одесі.

У 1942 році закінчив філологічний факультет Одеського державного університету.

З вересня 1942 року перебував у лавах Червоної Армії, воював у складі частин Воронезького, Південно-Західного, 3-го Українського фронтів. Учасник боїв під Сталінградом, Ростовом, Будапештом.

Після війни закінчив аспірантуру при кафедрі української мови Одеського державного університету.

У 1954 році захистив дисертацію «Вигуки української мови» і здобув науковий ступінь кандидата філологічних наук. Згодом присвоєно вчене звання доцента.

З 1949 року і до кінця життя працював в Одеському державному університеті імені І. І. Мечникова старшим викладачем, доцентом кафедри української мови

В 1954 – 1958 роках був завідувачем кафедри української мови Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського, виконував обов'язки декана мовно-літературного факультету.

Як науковець вивчав структури складнопідрядних речень різного типу у пам'ятках української мови, розробляв проблему мовних засобів комічного у творах українських радянських письменників, аналізував індивідуальні новотвори і взагалі словотворчі засоби, фразеологію сатириків та гумористів.

Є автором 63 наукових праць.

Нагороджений орденом Червоної Зірки, медаллю «За відвагу».

В Одесі ім'ям науковця названо провулок в історичному мікрорайоні «Слобідка».

Помер 25 січня 1984 року в Одесі.

Праці:

1. Вигуки як слова, що супроводять речення /Ю. Ф. Касім. // Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту. – 1957. – Т. XVIII. Випуск філологічний. – С. 49 – 62
2. Часові підрядні речення в "Книгах третіх міських Пирятинських" кінця XVII - XVIII ст"/ Ю. Ф. Касім.//Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту. – 1960. – Т. XXV. Кафедра української мови і літератури. – С. 109 - 132.
3. Означальні підрядні речення в «Книгах третіх міських Пирятинських» кінця XVII – початку XVIII ст. / Ю. Ф. Касім. // Праці Одеського державного університету. – 1962. – Т. 152. – Вип. 15. Серія філологічних наук. – С. 156–168.
4. Індивідуальні новотвори сатириків та гумористів і закономірності українського словотвору/ Ю. Ф. Касім. // Питання словотвору східнослов'янських мов: Матеріали міжвузівської республіканської конференції. – К.: Наукова думка, 1969. – С. 158 -159.
5. Про деякі специфічні способи утворення okazіоналізмів в українській радянській гумористиці / Ю. Ф. Касім. // Українське мовознавство. – 1973. – № 1. – С. 88–93.
6. Словотворчі особливості прізвищ персонажів у творах українських радянських сатириків і гумористів/ Ю. Ф. Касім. // Питання сучасної ономастики. – К.: Наукова думка, 1976. – С. 163 - 166.

Література:

1. Не забудемо, пам'ятаємо: співробітники ОНУ ім. І. І. Мечникова в роки Другої світової війни: інформаційне видання /гол. ред. І. М. Коваль. – Одеса: ОНУ, 2015. – С. 106.

2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє./ О. Я. Чебикін, І. А. Болдирев та ін. — Одеса, 2007. — С. 60

Котов-Хроменко

Віктор Омелянович

Психолог

В. О. Котов-Хроменко народився 29 вересня 1924 року в Одесі.

З серпня 1941 року до червня 1946 року перебував у лавах Червоної Армії. Воював у складі частин Південного, Центрального, Прибалтійського фронтів.

У 1952 році закінчив філологічний факультет Одеського державного університету. Потім навчався в аспірантурі при кафедрі психології Одеського державного педагогічного інституту.

В 1957 році захистив кандидатську дисертацію «Особливості часової перспективи у дитини середнього шкільного віку». В 1963 році присвоєно вчене звання доцента по кафедрі психології.

В 1956 – 1960 роках працював старшим викладачем кафедри психології Одеського державного університету.

У січні 1960 року перейшов на роботу в Одеський державний педагогічний інститут ім. К. Д. Ушинського. З вересня 1960 року до червня 1965 року працював заступником директора (проректором) з навчально-наукової роботи, а у 1965 – 1970 роках – проректором з наукової роботи. В 1967 – 1976 роках очолював кафедру психології педагогічного інституту.

В 1976 році був обраний за конкурсом завідувачем кафедри психології Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова.

Є автором 33 наукових публікацій, зокрема монографії, що була присвячена проблемам управління процесом навчання у вищому навчальному закладі. Працював над докторською дисертацією.

Нагороджений трьома орденами Червоної Зірки, медалями «За бойові заслуги», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.» та іншими.

Помер 27 вересня 1978 року в Одесі.

Праці:

1. Особенности временной перспективы у ребенка среднего школьного возраста: Автореферат диссертации... кандидата педагогических наук (по психологии)/В. Е. Котов-Хроменко. – Одесса, 1957. – 16 с.

2. Взаимодействие сигнальных систем действительности и восприятие времени/В. Е. Котов-Хроменко.// Труды Одесского государственного университета. – Т. 147. – Одесса, 1957. – С. 69 - 77.
3. Типологические особенности высшей нервной деятельности и восприятие времени/В. Е. Котов-Хроменко.// Проблемы восприятия пространства и времени. - Ленинград, 1961. – С. 163 - 165.
4. Вопросы программированного обучения в средней школе и педагогических учебных заведениях/ В. Е. Котов-Хроменко. – К., 1970. – 172 с.
5. Психолого-педагогические основы управления процессом обучения в вузе/ В. Е. Котов-Хроменко. – Одесса, 1976. – 96 с.

Література:

1. Память огненных лет: О выпускниках, студентах и сотрудниках института - участниках Великой Отечественной войны/ Од. гос. пед. институт им. К. Д. Ушинского; Авт.- сост. Бабенко К. Б., Бондаренко К. А., Орищенко В. Г. – Одесса: Маяк, 1990. – С. 78 - 80.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. – Одеса: ПДПУ, 2005. – С. 33 – 34.
3. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє./ О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. — Одеса, 2007. — С. 138.

Лазурський

Володимир Федорович

Літературознавець

В. Ф. Лазурський народився 8 липня 1869 року в Переяславі на Полтавщині.

В 1892 році закінчив історико-філологічний факультет Московського університету. Знав латинську, грецьку, іспанську мови.

До 1901 року вчителював у Москві.

В січні 1901 року склав магістерський іспит і був запрошений працювати до Новоросійського університету. Викладав на Одеських вищих жіночих курсах.

Влітку 1902, 1903 років перебував у відрядженні в Англії, працював у бібліотеках Кембриджа, Лондона, Оксфорда.

У 1909 році в Московському університеті захистив дисертацію та отримав науковий ступінь магістра західноєвропейської літератури.

В 1917 – 1920 роках був професором, проректором Новоросійського університету.

Протягом 1920 – 1930 років (до виходу на пенсію) викладав зарубіжну літературу в Одеському інституті народної освіти.

Одночасно у 1922 – 1924 роках читав лекції з історії мистецтв в Одеській державній консерваторії. У 1925 – 1927 роках був головою Українського бібліографічного товариства в Одесі.

З 1939 року очолював кафедру іноземних мов Одеського кредитно-економічного інституту, у 1940 році завідував кафедрою в Одеському педагогічному інституті іноземних мов.

18 січня 1941 року без захисту дисертації був присуджений науковий ступінь доктора філологічних наук.

В роки нацистської окупації Одеси працював в університеті. Після війни працював в Одеському університеті та Одеському педагогічному інституті іноземних мов.

Помер 1 травня 1947 року в Одесі.

Праці:

1. Курс истории западноевропейской литературы. – Ч. 4: Средневековая литература/ В. Ф. Лазурский. – М., 1913. – 120 с.
2. Курс истории западноевропейской литературы: XVIII век/ В. Ф. Лазурский. – Одесса, 1920. – 130 с.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 3: К – П. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 183 – 187.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє./ О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. — Одеса, 2007. — С. 42.

Лебедєв

В'ячеслав Боніфатійович

Географ, гідролог

В. Б. Лебедєв народився 28 лютого 1881 року у м. Острогоськ Воронізької губернії.

В 1908 році закінчив природниче відділення Новоросійського університету та залишився там працювати для підготовки до професорського звання при кафедрі, якою керував Г. І. Танфілев.

У 1909 – 1913 роках був аспірантом-стажистом на біологічній станції у місті Берген (Норвегія). В 1913 році здав іспит на ступінь магістра.

З 1913 року працював у Новоросійському університеті. В 1916 – 1920 роках обіймав посаду приват-доцента.

Протягом 1920 – 1930 років викладав в Одеському інституті народної освіти. З 1927 року був професором науково-дослідницької кафедри геології та географії, а у 1928 – 1930 роках – завідувачем сектором географії кафедри.

В 1927 році рішенням Народного комісаріату освіти Української РСР був затверджений у вченому званні професора.

З 1930 року працював завідувачем кафедри географії Одеського інституту професійної освіти.

Як науковець працював у галузях лімнології, картографії, гідробіології, океанографії. Досліджував гідрологічні та гідробіологічні особливості Одеської затоки. Багато уваги приділяв шкільній географії.

Загинув під час наукової експедиції в Казахстані поблизу міста Аральськ 29 травня 1931 року. Похований в Одесі.

Праці:

1. Съёмка и составление плана/ В. Б. Лебедев. – Одесса: НКЗУ, 1922. – 28 с.
2. Работы на географических экскурсиях/ В. Б. Лебедев. – Вып. 1. – М.: Знание, 1925. – 47 с.
3. Первые работы по географии : Как я стал заниматься географией моей родины / В. Б. Лебедев. - Москва : Знание, 1926. – 90 с.,

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 3: К – П. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 207 – 209.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. – Одеса, ПДПУ, 2005. – С. 34 – 35..

Левін

Борис Якович

Математик

Б. Я. Левін народився 22 грудня 1906 року в Одесі.

У 1932 році закінчив Північно-Кавказький університет у Ростові-на-Дону.

В 1936 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук.

В 1935 – 1937 роках викладав в Одеському державному університеті, а у 1937 – 1949 роках працював в Одеському інституті інженерів морського флоту, де був завідувачем кафедри математики.

В 1939 році здобув науковий ступінь доктора фізико-математичних наук, вчене звання професора.

В 1945 – 1947 роках завідував кафедрою математичного аналізу Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського.

З 1949 року працював у Харкові: в 1949 – 1956 роках завідував кафедрою математики у гірничому інституті, а у 1956 – 1969 роках завідував кафедрою математичного аналізу у державному університеті.

В 1969 – 1986 роках очолював відділ теорії функцій у Фізико-технічному інституті низьких температур Академії Наук Української РСР. З 1986 року був провідним науковим співробітником.

Наукові дослідження відносяться до теорії цілих функцій, функціонального аналізу, гармонійного аналізу, теорії майже періодичних і квазіаналітичних функцій.

Нагороджений орденом «Знак Пошани», лауреат Державної премії України у галузі науки і техніки 1992 року.

Помер 24 серпня 1993 року у Харкові.

Праці:

1. О функциях, определяемых своими значениями на некотором интервале/Б. Я. Левин.// Доклады Академии Наук СССР. – 1950. – Т. 70, № 5. – С. 757 – 760.
2. Распределение корней целых функций/Б. Я. Левин. - М.: Гостехиздат, 1956. – 632 с.
3. Nullstellenverteilung ganzer Funktionen: Math. Lehrbucher und Monographien/B. Levin. – Bd. XIV, Akademie –Verlag. – Berlin, 1962. – 512 s.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: біографічний словник. – Т. 3: К – П. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 211 – 214.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. — Одеса, 2007. — С. 64.

Лівшиць

Михайло Самойлович

Математик

М. С. Лівшиць народився 4 липня 1917 року у містечку Покотилово Уманського повіту Київської губернії.

У 1938 році закінчив Одеський державний університет. До 1941 року працював там асистентом. Навчався в аспірантурі.

В евакуації у Байрам-Алі в 1942 році захистив дисертацію і здобув науковий ступінь кандидата фізико-математичних наук.

У 1945 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора фізико-математичних наук. В 1947 році присвоєно вчене звання професора.

В 1945 – 1957 роках викладав в Одеському гідрометеорологічному інституті. Одночасно був професором Одеського педагогічного інституту, в якому у 1947 – 1948 роках завідував кафедрою математики.

Протягом 1957 – 1962 років завідував кафедрою вищої математики Харківського гірничого інституту. В 1962 – 1975 роках працював професором у Харківському державному університеті, а у 1975 – 1978 роках – у Тбіліському інституті сільськогосподарського машинобудування.

В 1978 році емігрував до Ізраїлю и викладав в університеті Бен-Гуріона.

Основним напрямом наукових досліджень була теорія операторів та її застосування. Увів одне з фундаментальних понять сучасної теорії операторів – характеристика оператор-функція.

Помер 30 березня 2007 року в м. Беєр – Шева, Ізраїль.

Праці:

1. О спектральном расположении линейных несамосопряженных операторов/ М. С. Лившиц// Математический сборник. – 1954. – Том 34 (76). – № 1. – С. 145 – 200.
2. Открытые системы как линейные автоматы/ М. С. Лившиц// Известия Академии Наук СССР. Сер. Математика. – 1963. – Том 27. – Вып. 6. – С. 1215 – 1228.
3. Операторы, колебания, волны. Открытые системы./М. С. Лившиц. – М.: Наука, 1966. – 300 с.
4. О неунитарных представлениях групп/М. С. Лившиц//Функциональный анализ и его приложения. – 1969. – Том 3. – Вып. 1. – С. 62 – 70.
5. Теория операторных узлов в гильбертовых пространствах/М. С. Лившиц, А. А. Янцевич. – Харьков: ХГУ, 1971. – 160 с.

Джерела та література:

1. Из истории механико-математического факультета Харьковского университета (до 2011 года) / В. С. Рыжий. – Харьков : ХНУ, 2014. – С. 265 – 282.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирев та ін. — Одеса, 2007. — С. 64.

Мандес

Михайло Ілліч

Історик, філолог

М. І. Мандес народився 31 січня 1866 року в Одесі.

В 1891 році закінчив історико-філологічний факультет Новоросійського університету з дипломом 1 ступеня. Знав німецьку, грецьку, латинську мови.

У 1893 році склав магістерський іспит, а у 1898 році захистив магістерську дисертацію.

В 1894 році був прийнятий на посаду приват-професора Новоросійського університету. З 1901 року працював професором кафедри грецької словесності Ніжинського історико-філологічного інституту.

В 1901 році захистив докторську дисертацію «Досвід історико-критичного коментаря до грецької історії Діодора. Відношення Діодора до Геродота і Фукидіда».

З 1907 року викладав у Новоросійському університеті. З 1919 року обіймав посаду професора.

Протягом 1920 – 1930 років був професором Одеського інституту народної освіти. Одночасно викладав в Археологічному інституті та Одеському художньому інституті.

До наукових інтересів відносилися питання історії античної історії та літератури, давньогрецька та латинська мови, проблеми мистецтвознавства.

Помер 18 вересня 1934 року в Одесі.

Праці:

1. Мессенские войны и восстановление Мессении. История и традиции/ М. И. Мандес. – Одесса, 1898. – 254 с.
2. Лекции по истории античной литературы/ М. И. Мандес. – Одесса, 1909. – 191 с.
3. Теория искусства/ М. И. Мандес. – Одесса, 1928. – 116 с.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: біографічний словник. – Т. 3: К – П. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 299 – 301.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/В. М. Букач. – Одеса, 2005. – С. 36 – 37.

Мельник

Степан Кирилович

Історик

С. К. Мельник народився 28 жовтня 1913 року в с. Могильне нині Гайворонського району Кіровоградської області.

В 1931 році закінчив курси вчителів і працював у сільській школі для дорослих для ліквідації неписьменності.

У 1939 році закінчив історичний факультет Одеського державного університету.

Деякий час працював у Дніпропетровському металургійному інституті. З листопада 1930 року до червня 1940 року був старшим науковим співробітником Одеського державного архіву. В 1940 – 1941 навчальному році працював викладачем історії СРСР в Кишинівському педагогічному інституті.

З 22 червня 1941 року до 25 грудня 1945 року перебував у лавах Червоної Армії. Воював у складі частин Південно-Західного фронту.

В 1946 – 1952 роках працював старшим викладачем Одеського вищого інженерного морехідного училища, в 1953 – 1955 роках завідував кафедрою марксизму-ленінізму.

У 1950 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. В 1952 році присвоєно звання доцента.

В 1955 – 1958 роках завідував кафедрою історії КПРС та філософії Одеського кредитно-економічного інституту.

Протягом 1958 – 1964 років був завідувачем кафедри марксизму - ленінізму Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського.

В 1964 – 1973 роках працював на кафедрі історії СРСР Одеського державного університету імені І. І. Мечникова.

У 1967 році захистив докторську дисертацію. В 1968 році здобув вчене звання професора кафедри історії СРСР.

З вересня 1973 року до виходу на пенсію у 1989 році працював професором кафедри історії КПРС Одеського інституту народного господарства.

В 1989 – 1994 роках обіймав посаду професора кафедри політичної історії і філософії, а потім кафедри історії України Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського.

Крім історії С. К. Мельник захоплювався поезією. Написав та видав збірки ліричних віршів, гуморесок.

Був головою секції історії Одеської обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії і культури.

Є автором понад 70 наукових праць, в тому числі 6 монографій та навчальних посібників.

Помер С. К. Мельник в 1995 році в Одеській області.

Праці:

1. Революционное движение в Одессе и на Одесщине в период первой русской революции/С. К. Мельник. – Одесса, 1956. – 23 с.
2. Борьба за власть Советов в Придунайском крае и воссоединении с Украинской ССР (1917 – 1940 гг.)/С. К. Мельник. – К. – Одесса: Вища школа, 1978. – 146 с.
3. Революционное движение в Придунайском крае в период империализма (1900 – 1917)/С. К. Мельник . – К. – Одесса: Вища школа, 1981. – 132 с.
4. Акорди: Лірика/ С. К. Мельник. – Одеса, 1993. – 120 с.
5. Веселі співомовки: Вірші/ С. К. Мельник . – Одеса, 1992. – 82 с.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: біографічний словник. – Т. 3: К – П. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 331 – 332.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/В. М. Букач. – Одеса, 2005. – С. 37 – 38.

Москаленко

Артем Амвросійович

Мовознавець

А. А. Москаленко народився 2 листопада 1901 року в с. Григорівка Катеринославської губернії.

У 1918 – 1920 роках служив у Червоній Армії. Навчався в учительській семінарії в м. Олександрівськ, пізніше у Житомирському інституті народної освіти та Дніпропетровському інституті народної освіти, де закінчив у 1929 році філологічний факультет, Згодом закінчив аспірантуру при Дніпропетровському університеті. Було присвоєно вчене звання доцента.

В 1936 – 1938 роках завідував кафедрою української мови та літератури у Полтавському педагогічному інституті.

З 1938 року працював доцентом Одеського державного університету. Наприкінці 1930-х років очолював мовознавчі експедиції з вивчення діалектів у селах Полтавщини та Одещини.

В 1940 році захистив дисертацію «Нарис української діалектології» і здобув науковий ступінь кандидата філологічних наук.

У роки нацистської навали перебував в евакуації в м. Байрам-Алі, де викладав в Одеському державному університеті та Одеському державному педагогічному інституті.

В 1941 – 1951 роках очолював кафедру української мови Одеського державного університету, одночасно у 1944 – 1949 роках – кафедру української мови Одеського державного педагогічного інституту. Викладав українську мову в Одеській вищій партійній школі.

У 1958 – 1960 роках обіймав посаду завідувача кафедри української мови Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського.

В 1961 – 1969 роках був доцентом, а у 1969 – 1975 роках – виконував обов'язки професора кафедри української мови Одеського державного університету імені І. І. Мечникова.

Найбільшу наукову зацікавленість викликала українська діалектологія, історія української мови та історія українського мовознавства. Є автором біля 200 опублікованих праць.

Керував аспірантурою, підготував 25 кандидатів філологічних наук, серед яких професори С. П. Бевзенко, Й. О. Дзендзелівський.

Помер 23 жовтня 1980 року в Одесі.

Праці:

1. Хрестоматія з історії української літературної мови/ А. А. Москаленко. – К. : Радянська школа, 1954. – 95 с.
2. Словник діалектизмів українських говірок Одеської області/ А. А. Москаленко. – Одеса: ОДПІ, 1958. – 77 с.
3. Нарис історії української лексикографії/ А. А. Москаленко. – К.: Радянська школа, 1961. – 162 с.
4. Історія українського правопису (радянській період)/А. А. Москаленко. – Одеса, 1968. – 60 с.
5. Нормалізація української літературної мови/ А. А. Москаленко. – Одеса, 1974. – 84 с.

Література:

1. Державний архів Одеської області. Путівник. – Випуск 1. Фонди особового походження/ упорядкув. В, Ф. Оноприєнко. – Одеса: Прескур'єр, 2012. – С. 154 –155.
2. Не забудемо, пам'ятаємо: співробітники ОНУ ім. І. І. Мечникова в роки Другої світової війни : інформаційне видання / гол. ред. І. М. Коваль ; відп. ред. М. О. Подрезова. – Одеса, 2015. – С. 31.

Нільве

Ганна Іллівна

Історик

Г. І. Нільве народилася 26 липня 1918 року в Одесі.

У 1939 році закінчила історичний факультет Одеського державного педагогічного інституту. Працювала асистентом кафедри марксизму – ленінізму Одеського медичного інституту.

Під час нацистської навали з 1941 року перебувала в евакуації та до 1945 року вчителювала у місті Семипалатинськ.

В 1945 – 1953 та 1956 – 1959 роках працювала старшим викладачем кафедри історії народів СРСР Одеського державного університету, а у 1953 – 1956 роках – старшим викладачем кафедри історії народів СРСР Одеського державного педагогічного інституту.

У 1956 році в Московському державному історико-архівному інституті захистила дисертацію «Боротьба класів та партій з аграрного питання у II Державній думі» на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук.

Протягом 1959 – 1964 років була директором одеської середньої школи робітничої молоді № 13 та продовжувала за сумісництвом викладацьку роботу в Одеському державному університеті та Одеському кредитно-економічному інституті.

В 1964 році була прийнята на посаду старшого викладача кафедри історії КПРС і філософії Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського. З 1965 року обіймала посаду доцента кафедри марксизму-ленінізму, а з 1968 року – доцента кафедри політекономії.

У 1969 році присвоєно вчене звання доцента.

В 1979 році захистила дисертацію «Розробка В. І. Леніним аграрного питання з 1893 р. до 1917 р.: соціально-політичний аспект» та здобула науковий ступінь доктора історичних наук.

З 1979 року виконувала обов'язки професора кафедри політичної економії.

Вивчала проблеми селянства та питання аграрної політики в Росії у дореволюційний період.

Померла 5 травня 1981 року в Одесі.

Праці:

1. Поземельні відносини і становище селян Росії до початку першої буржуазно-демократичної революції / Г. І. Нільве. // Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського. – 1956. – Т. XII. До 50-річчя першої російської революції. – С. 19 – 42.
2. К методике изучения приговоров и наказов крестьян, посланных во II Государственную Думу / А. И. Нильве. // Археографический ежегодник за 1970 год. – М.: Наука, 1971. – С. 174 – 181.
3. Борьба В. И. Ленина с ревизионизмом в аграрном вопросе и ее

- международное значение/ А. И. Нильве. – М.: МГУ, 1973. – 147 с.
4. Розвиток В. І. Леніним теорії наукового комунізму в аграрному питанні (1893–1916 рр.) / Г. І. Нільве. – К.: Вища школа, 1973. – 156 с.
  5. Приговоры и наказания крестьян во II Государственную Думу / А. И. Нильве. // История СССР. – 1975. – № 5. – С. 99–110.

Джерела та література:

1. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирев та ін. — Одеса, 2007. — С. 101.
2. Нільве Г. І.: Особова справа. // Архів Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського.

Орленко

Михайло Іванович

Математик

М. І. Орленко народився у 1884 році.

Закінчив Феодосійський учительський інститут. Вдосконалював освіту у Варшавському університеті.

В 1910 році закінчив Новоросійський університет. Згодом стажувався в Паризькому університеті – Сорбонні, де у 1912 році захистив дисертацію «Рух ізольованих вихорів» і здобув науковий ступінь магістра раціональної механіки (кандидат фізико-математичних наук).

Протягом 1913 – 1918 років був директором комерційного училища у Кременці, у 1919 – 1920 роках очолював Тальнівську учительську семінарію, в 1920 – 1921 роках викладав математику в Херсонському інституті народної освіти. В 1921 – 1923 роках очолював Уманський педагогічний технікум, а у 1923 – 1924 роках – кафедру математики Феодосійського педагогічного інституту.

В 1927 – 1929 роках був першим завідувачем кафедри вищої математики Донецького гірничого інституту.

У 1934 році очолив кафедру вищої математики і фізики Білоруського державного інституту народного господарства. В 1935 – 1938 роках викладав у вишах Махачкали та П'ятигорська.

В 1938 році присвоєно вчене звання професора.

З вересня 1939 року працював професором математики у Кримському педагогічному інституті.

Під час нацистської навали в 1941 році добровольцем пішов в діючу армію. До 1942 року був військовим перекладачем.

В 1942 – 1946 роках був деканом фізико-математичного факультету Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського. Одночасно у 1945 – 1946 роках завідував кафедрою аналітичної геометрії.

У 1946 – 1958 роках завідував кафедрою математики й теоретичної механіки Білоруського лісотехнічного інституту. В 1958 – 1960 роках був професором теоретичної механіки Мінського вищого інженерного радіотехнічного училища.

Будучи на пенсії, в 1963 – 1969 роках обіймав посаду професора кафедри теоретичної механіки і опору матеріалів Одеського вищого інженерного морського училища.

Як науковець займався питаннями методики викладання математики, створення програми курсу вищої математики в ув'язці із спеціальними дисциплінами, методики викладання геометрії в загальноосвітній школі.

Помер в Одесі після 1970 року.

Праці:

1. Высшая математика: краткий курс для вузов и техникумов лесопромрайонов СССР и для самообразования/ М. И. Орленко. – Архангельськ: Северное изд., 1932. – 512 с.
2. Решение геометрических задач на построение в курсе математики средней школы: Пособие для учителей / М. И. Орленко. – Минск: Госучпедгиз БССР, 1953. – 264 с.
3. Решение геометрических задач на доказательство в средней школе: Пособие для учителей /М. И. Орленко. – Минск: Учпедгиз БССР, 1957. – 259 с.
4. Решение геометрических задач на построение: Пособие для учителей средней школы / М. И. Орленко. – Минск: Учпедгиз БССР, 1958. – 437 с.

Література:

1. Учені вузів Української РСР. – К., 1968. – С. 320.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє./ О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. — Одеса, 2007. — С. 64 - 65.
3. Вчені вузів Одеси: Біобібліографічний довідник. – Вип. II: Природничі науки. 1946 – 2010. – Ч. 2. Математики. Механіки/ упорядник І. Е. Рікун. – Одеса: ОННБ, 2010. – С. 172 – 174.

Петрунь Федір Євстафійович

Географ, історик

Ф. Є. Петрунь народився 17 лютого 1894 року на Поділлі.

В 1919 році закінчив історико-філологічний факультет Новоросійського університету. До 1921 року вчителював в Одесі.

В 1921 – 1925 роках викладав в Одеському інституті народної освіти та одночасно у 1923 – 1929 роках – в Одеському інституті народного господарства. Був співробітником Центральної наукової бібліотеки вищої школи Одеси, Археологічного інституту.

Брав активну участь в роботі Одеської комісії краєзнавства Всеукраїнської Академії Наук, Одеського наукового товариства при ВУАН, був вченим секретарем Одеського відділу Всеукраїнської наукової асоціації сходознавства.

В 1932 – 1933 роках викладав в Одеському інженерно-меліоративному інституті, працював науковим співробітником Українського науково-дослідного інституту гідротехніки.

Протягом 1933 – 1941 років викладав в Одеському державному педагогічному інституті, де створив зразковий географічний кабінет з унікальними картами, атласами та цінними книгами.

З 1941 року працював в Одеському державному університеті імені І. І. Мечникова. В 1944 – 1952 роках був деканом географічного факультету.

В 1944 році в м. Байрам-Алі захистив дисертацію «Шляхи та підступи до Дністра. Нариси з історії російської географії другої половини XVIII століття» на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук. Присвоєно вчене звання доцента.

Як науковець займався картографією, працював над фундаментальним атласом України XVII століття, просліджував зміни геополітичного становища Південної України, локалізацію старовинних поселень, займався встановленням дат заснування міст і сіл регіону.

Помер в 1963 році в Одесі.

Праці:

1. Мапа шляхів України першої половини XIX стол.: пояснювальні замітки/ Ф. Є. Петрунь.// Записки Одеського інституту народного господарства. – 1928. – Т. 1: Господарство та право. – С. 90 – 94.
2. М. В. Ломоносов і географічне вивчення України/ Ф. Є. Петрунь.// Наукова сесія, присвячена XXX роковинам Великої Жовтневої соціалістичної революції: тези доповідей. – Одеса, 1947. – С. 114 – 116.
3. Південна межа лісової рослинності у межиріччі Прут-Дністер/ Ф. Є. Петрунь.// Праці Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова. – 1957. – Т. 147, вип. 5: Геологічні та географічні науки. – С. 79 – 85.

Джерела та література:

1. Федор Евстафьевич Петрунь (1894 – 1963): библиографический указатель/ сост. В. В. Самодурова, пред. Ю. А. Амброз. – Одесса, 1981. – 16 с.
2. Дослідження історії України в науково-бібліографічній діяльності Ф. Є. Петруня/ Є. В. Савельєва.//Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. – 2007. – Т. 12, вип. 4: бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – С. 134 – 142.
3. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє./ О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. — Одеса, 2007. — С. 60.

Покритан

Анатолій Карпович

Економіст

А. К. Покритан народився 2 грудня 1920 року.

З вересня 1939 року до жовтня 1943 року перебував у лавах Червоної Армії. Воював у складі частин Південно-Західного та Північно-Західного фронтів. Був тяжко поранений.

В 1948 році закінчив філологічний факультет Одеського державного педагогічного інституту.

У 1952 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Згодом було присвоєно вчене звання доцента.

До 1968 року завідував кафедрою в Одеському державному педагогічному інституті імені К. Д. Ушинського.

В 1967 році захистив дисертацію і здобув науковий ступінь доктора економічних наук. Присвоєно вчене звання професора.

З 1968 року викладав в Одеському інституті народного господарства, очолював кафедру політичної економії, а згодом – кафедру економічних теорій Одеського економічного університету.

Є фундатором одеської економічної школи, автором понад 200 наукових праць, серед яких 20 монографій та підручників з питань економіки.

Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 і 2 ступенів, 10 медалями. Присвоєні почесні звання «Заслужений працівник вищої школи УРСР», «Заслужений діяч науки і техніки УРСР».

Помер 27 вересня 2003 року в Одесі.

Праці:

1. Розвиток В. І. Леніним теорії капіталістичної репродукції Маркса в

- економічних працях 90-х років/А. К. Покритан.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського. – Т. XI. Випуск історико-філологічний. – К., 1956. – С. 3 - 19.
2. Економічне обґрунтування В. І. Леніним тактики більшовиків до революції 1905 - 1907 рр./А. К. Покритан.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського. – Т. XVII. Випуск історико-філологічний. – Одеса, 1957. – С. 3 - 26.
  3. Вопросы социалистического воспроизводства общественного продукта/А. К. Покритан. – К., 1965. – 188 с.
  4. Историческое и логическое в экономической теории социализма/ А. К. Покритан. – М.: Мысль, 1978. – 248 с.
  5. Восхождение от абстрактного к конкретному в политической экономии социализма/А. К. Покритан. – М.: Высшая школа, 1982. – 120 с.
  6. Фонд возмещения I подразделения и проблема сбалансированности / А. К. Покритан, В. В. Лапин. – М.: Экономика, 1982. – 167 с.

Література:

3. Память огненных лет: О выпускниках, студентах и сотрудниках института - участниках Великой Отечественной войны/ Од. гос. пед. институт им. К. Д. Ушинского; Авт.- сост. Бабенко К. Б., Бондаренко К. А., Орищенко В. Г.; Редкол.: Сермеев Б. В. (руков.) и др. – Одесса: Маяк, 1990. – С. 92 - 94.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/В. М. Букач. – Одеса: ПДПУ, 2005. – С. 58 – 59.

Потапов

Володимир Петрович

Математик

В. П. Потапов народився 24 січня 1914 року в Одесі в сім'ї ученого-філолога. Загальну освіту здобув дома.

В 1939 році закінчив фізико-математичний факультет Одеського державного університету.

У 1939 – 1940 році працював асистентом в Одеському державному університеті, а у 1940 – 1941 роках – в Одеському інституті водного транспорту.

В роки нацистської навали в евакуації викладав математику у загальноосвітніх школах.

У 1944 – 1946 роках працював асистентом, а у 1946 – 1948 роках – доцентом кафедри математики Одеського інституту інженерів морського флоту. Одночасно в 1946 – 1947 роках завідував кафедрою аналітичної геометрії Одеського державного педагогічного інституту.

В 1945 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук. У 1947 році присвоєно вчене звання доцента.

У 1948 році був запрошений до Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського. До 1955 року працював завідувачем кафедри математики. Одночасно в 1953 – 1956 роках був деканом фізико-математичного факультету. У 1955 – 1964 роках обіймав посаду професора кафедри математичного аналізу.

В 1954 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора фізико-математичних наук. В 1955 році присвоєно вчене звання професора.

Протягом 1964 – 1974 років викладав в Одеському інституті холодильної промисловості, залишаючись за сумісництвом професором Одеського педагогічного інституту. Одночасно читав лекції в Одеському електротехнічному інституті зв'язку, Одеському інституті народного господарства.

Згодом переїхав до Харкова, де працював керівником відділу прикладної математики Фізико-технічного інституту низьких температур.

Професійно грав на фортепіано, писав вірші. Володів французькою, німецькою мовами.

Розробив мультиплікативну теорію мероморфних в одиничному крузі або в півплощині J – стискуючих матриць-функцій і розглянув її застосування у класичних інтерполяційних задачах та теорії пасивних електричних ланцюгів. Керував аспірантурою.

Нагороджений медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941—1945 рр.»

Помер 21 грудня 1980 року в Харкові.

Праці:

1. Теорема умножения характеристических матриц-функций/
М. С. Лившиц, В. П. Потапов.// Доклады Академии Наук СССР. – 1950. – Т. 72. – № 4. – С. 625 — 628.
2. О голоморфных ограниченных в единичном круге матрицах-функциях/
В. П. Потапов.// Доклады Академии Наук СССР. – 1950. – Т. 72. – № 5. – С. 849 — 852.
3. Мультипликативная структура J -нерастягивающих матриц-функций/
В. П. Потапов.// Труды Московского математического общества. – 1955. – Т. 4. – С. 125 – 236.
4. Общие теоремы о структуре и отщеплении элементарных множителей аналитических матриц-функций/В. П. Потапов.// Доклады Академии Наук Армянской ССР. – 1969. – Т. 98. – № 6. – С. 257 - 262.
5. Многомерный гиратор/В. П. Потапов, Т. А. Товмасян.// Доклады Академии Наук Армянской ССР. – 1970. – Т. 1. – № 5. – С. 266—272.

6. J-растягивающие матрицы-функции и их роль в аналитической теории электрических цепей/ В. П. Потапов, А. В. Ефимов// Успехи математических наук. – 1973. – Т. 28. – Вып. 1(169). – С. 65 – 130.

Література:

1. История отечественной математики: В 4 т. – Т. 4, кн. 2. 1917 - 1967. – К., 1970. – С. 604.
2. Українська математична бібліографія. 1917 – 1980. – К., 1983. – С. 269.
3. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. – Одеса, 2007. – С. 63 - 64.
4. Наукові школи Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського/ Уклад. Т. І. Койчева. – Одеса: Фаворит, 2007. – С. 85

Потапов

Петро Осипович

Філолог

П. О. Потапов народився 5 червня 1882 року у Лебедяні Тамбовської губернії в родині селянина.

У 1902 році закінчив Ніжинську гімназію із золотою медаллю і був зарахований на відділення російської мови і словесності Ніжинського історико-філологічного інституту. По закінченні навчання, у 1907 році почав працювати викладачем латинської мови одеської третьої чоловічої гімназії.

У 1911 році отримав посаду приват-доцента на кафедрі російської мови і словесності Новоросійського університету. Брав участь у виданні Академією наук слов'янських перекладів візантійських хронік і працював у Болгарії, Сербії, Чехії.

В 1915 році захистив магістерську дисертацію «До історії російського театру. Життя та діяльність В. О. Озерова», яка є фундаментальним дослідженням творчого шляху драматурга. В ній визначається специфіка російського класицизму.

Був членом Історико-філологічного товариства при Новоросійському університеті, входив до складу Товариства історії та старожитностей, Педагогічного товариства тощо.

У 1920-ті роки працював в Одеській губернській політпросвіті інструктором з ліквідації не писемності серед робітників.

З 1932 року був деканом факультету мови і літератури Одеського педагогічного інституту та завідувачем кафедри російської мови.

Рішенням кваліфікаційної комісії Народного комісаріату освіти УРСР у 1934 році був затверджений професором кафедри мовознавства.

З моменту відкриття філологічного факультету Одеського університету там очолював кафедру російської мови і слов'язнавства (за сумісництвом).

У 1944 році захистив дисертацію «Слов'янський переклад Хроніки Зонари по спискам Ундольського 1191, Венському 126, Хіландарському 332 та ін.» та здобув науковий ступінь доктора філологічних наук.

Після звільнення Одеси від окупантів очолив філологічний факультет та кафедру російської мови Одеського університету, також поновив роботу кафедри російської мови Одеського педагогічного інституту

В педагогічному інституті та університеті читав лекції з сучасної російської мови, історичної граматики, історії російської літературної мови, старослов'янської, польської та сербської мов, порівняльної граматики слов'янських мов. Велику увагу приділяв методиці викладання лінгвістичних дисциплін. У статті «До питання про реформу російської літературної мови у першій половині XVIII століття» (1940 р.) охарактеризував стан розвитку російської літературної мови у першій половині 18 століття, зупинився на лінгвістичній діяльності В. К. Тредіаковського. Питання української літературної мови була присвячена стаття «Іншомовні слова в Шевченкових творах» (1939 р.).

Є автором біля 30 опублікованих наукових робіт.

У 1940 році був обраний депутатом Одеської міської ради депутатів трудящих.

Помер 14 лютого 1945 року в Одесі.

Праці:

1. К вопросу о литературном составе летописи. Летопись и «Исповедание веры» Михаила Синкеля/ П. О. Потапов.// Русский филологический вестник. — 1910. — Т. 63, вып. 1. — С. 1 — 13.
2. Введение в историю русской литературы: Лекции/ П. О. Потапов. — Одесса, 1918. — 112 с.
3. К литературной истории рукописных сказаний о св. Николае Чудотворце/ П. О. Потапов.// Ученые записки высшей школы г. Одессы. — 1922. — Т. 2: Отдел гуманитарно-общественных наук. — С. 119 — 129.
4. Буква И после j и перед j в старославянских и древнерусских памятниках/П. О. Потапов.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту. — 1939. — Т. 1. Роботи кафедр літератури і мови. — С. 91 - 110.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний Словник. — Т.3: К — П. — 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина.— Одеса: Астропринт, 2005. — С. 547 - 551.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. — Одеса: ПДПУ, 2005. — С. 39 - 40.

Приблуда Зіновій Ісакович

Фізик

З. І. Приблуда народився 24 лютого 1887 року в Северинівці Одеського повіту Херсонської губернії. Разом з батьками жив у Херсоні, а з 1897 року – в Одесі.

В 1912 році закінчив фізико-математичний факультет Новоросійського університету з дипломом першого ступеня.

Ще будучи студентом, викладав фізику і математику в гімназіях та училищах Одеси. В подальшому його науково-педагогічна діяльність була пов'язана як с теоретичними, так і практичними проблемами навчання фізики в загальноосвітній школі. В 1913 – 1920 роках був класним наставником та завідувачем фізичного кабінету у Комерційному училищі Х. І. Гофмана.

В 1920 – 1928 роках викладав у технікумі Політпросвіти, Червоноармійському університеті, трудовій школі № 9.

У 1928 – 1930 роках викладав фізику на єврейському відділенні Одеського інституту народної освіти, завідував кафедрою фізики в Одеському інституті народного господарства.

В 1929 році присвоєно вчене звання професора.

У 1927 – 1932 роках був науковим співробітником Фізичного інституту.

В 1930 – 1933 роках працював в Інституті соціального виховання, Хіміко-технологічному інституті, Індустріальному, Сільськогосподарському інститутах.

У 1933 – 1941 роках працював професором кафедри фізики Одеського державного педагогічного інституту, викладав курс методики фізики.

В роки нацистської навали перебував в евакуації у м. Самарканд, де викладав в Узбецькому державному університеті, Одеському інституті інженерів водного транспорту, працював старшим науковим співробітником Самаркандської сейсмічної станції Академії Наук СРСР (1941 – 1945 рр). Там підготував докторську дисертацію «Ізостатичні рухи й сеймотектоніка Середньої Азії».

З 1945 до 1951 року викладав в Одеському електротехнічному інституті зв'язку.

Одним з основних напрямів дослідницької роботи була розробка проблеми теорії та методики навчання фізики в загальноосвітній школі, шкільного фізичного експерименту. Оpubлікував низку статей, в яких розробив питання методики вивчення гармонічного руху в шкільному курсі фізики, методики та техніки шкільного фізичного експерименту, наступності навчання фізики в середній загальноосвітній та вищій школі. У спеціальній методиці фізики обгрунтував структуру та обсяг шкільного курсу фізики, детально проаналізував особливості реалізації пропедевтичного та систематичного курсів, методику навчання окремих розділів шкільного курсу фізики.

Праці:

1. Особый метод вывода формулы гармонического движения/
З. И. Приблуда.//Математика и физика в школе. – 1936. – № 2. – С. 72.
2. Чого навчають приймальні вишівські іспити з фізики/З. І. Приблуда.//
Комуністична освіта. – 1936. – № 11. – С. 114 – 120.
3. Прості способи демонстрування експериментів, пов'язаних з
центрифугою/З. І. Приблуда.// Комуністична освіта. – 1936. – № 6. –
С. 99 – 103.
4. Застосування принципу живої сили в курсі фізики/З. І. Приблуда.//
Комуністична освіта. – 1937. – № 1. – С. 110 – 113.
5. Основи методики фізики: Посібник для студентів педагогічних
інститутів та вчителів/З. І. Приблуда. – Харків – К.: ДНТВУ, 1937.
– 341 с.
6. Асимптотические формулы для вычисления факториалов статистической
физики/З. И. Приблуда.// Наукові записки Одеського університету. –
1939. – Т. 2. – С. 83 – 91.

Література:

1. Вчені вузів Одеси: Біобібліографічний довідник. – Вип. 1: Природничі
науки. 1865 – 1945. – Ч. 4: Фізика. Астрономи/ Упорядник І. Е. Рікун. –
Одеса: ОДНБ, 2003. – С. 65 – 67.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім.
К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. /
О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. — Одеса, 2007. — С. 39.
3. Випускники Одеського (Новоросійського) університету:
енциклопедичний словник: у 2 вип. – Вип. 2./наук. ред. В. А. Сминтина;
відп. ред. М. О. Подрезова. – Одеса: Астропринт, 2010. – С. 167 – 168.

Резник

Яків Борисович

Педагог

Я. Б. Резник народився 23 квітня 1892 року в м. Чорнобиль Київської губернії в родині педагогів.

Після закінчення початкової школи у 1905 – 1909 роках навчався на Чорнобильських курсах, де поглиблено вивчав російську, українську,

латинську, німецьку, англійську та французьку мови. Протягом 1909 – 1928 років викладав єврейську мову у школах Чорнобиля, в київській школі № 46.

В 1915 – 1921 роках навчався у Київському університеті, а також завідував «Науково-дослідним дитячим будинком». Читав курси з педагогіки для педагогічного колективу Чорнобильської народної школи, лекції з педагогіки на курсах підготовки вчителів при Київському університеті; викладав педагогіку у першому єврейському педагогічному технікумі.

Згодом в Київському університеті він отримав другу вищу освіту і здобув кваліфікацію викладача української мови та літератури (крім першої: провізора).

У 1928 – 1930 роках викладав педагогіку, історію педагогіки в Одеському інституті народної освіти, де йому було присвоєно вчене звання професора.

В 1930 – 1941 роках розробляв методичні рекомендації з різних дисциплін, зробив вагомий внесок у педагогічну систему навчальних посібників «Домашнє завдання та організація самостійної роботи учнів» (єврейською мовою, 1938 р.), «Інтерес і увага в викладанні» (єврейською мовою, 1938 р.), «Психологічні основи навчального процесу» (1940 р.), «Методи викладання в радянській школі» (1941 р.).

З 1940 року був професором Українського науково-дослідного інституту педагогіки, завідував відділом дидактики. Одночасно викладав теорію та історію педагогіки в Київському педагогічному інституті.

Захистив першу в Україні докторську дисертацію з педагогіки.

В 1941 – 1944 роках працював завідувачем кафедри педагогіки Кустанайського державного учительського інституту.

З 1944 року працював заступником директора Київського педагогічного інституту з наукової роботи, завідував кафедрою педагогіки.

В останні роки життя викладав педагогіку в Старобільському учительському інституті на Луганщині.

Вагомим внеском в педагогічну науку і шкільну практику став перший стабільний підручник з математики для початкових класів, перші «Методики» її викладання, перший в Україні посібник «Педагогіка» (1940 р.) для студентів педагогічних інститутів, виданий українською мовою. Досліджував погляди К. Д. Ушинського, педагогічні ідеї Н. К. Крупської та А. С. Макаренка.

Є автором біля 200 наукових праць.

Помер 17 червня 1952 року у Старобільську.

Праці:

1. Как работать с книгой/ Я. Б. Резник.// Советская педагогика. – 1940. – № 10. – С. 14 – 22.
2. Методика виховної роботи в школі і педагогічна спадщина А. С. Макаренка/ Я. Б. Резнік. // Радянський студент. – 1940. – № 59. – Червень. – С. 3.
3. Сила виховання/ Я. Б. Резнік. // Про виховну роботу в школі/ За ред. Й. А. Ліпман. – К.: Радянська школа, 1940. – С. 7 – 19.

4. Формалізм у навчанні та способи його усунення/ Я. Б. Резнік. // Радянська школа. – 1945. – № 1–2. – С. 1–14.

Джерела та література:

1. Педагогика, которую предали: Воспоминания/ М. Ю. Красовицкий. – Киев-Флорида, 2004. – 239 с.
2. Невідомий вчений і педагог: до 110-ої річниці з дня народження Я. Б. Резніка/ С. М. Шевченко.// Рідна школа. – 2003. – № 1. – С. 69 – 71.
3. Перша докторська дисертація з педагогіки в Україні / С. М. Шевченко //Рідна школа. – 2003. – № 12. – С. 72 – 74.

Рехлицький Зіновій Йосипович

Математик

З. Й. Рехлицький народився 23 березня 1920 року в с. Арчепитівка нині Любашівського району Одеської області.

У 1938 році вступив на фізико-математичний факультет Київського університету.

В 1942 році був призваний до лав Червоної Армії і до 1944 року навчався в Артилерійській академії імені Ф. Е. Дзержинського. В 1944 – 1945 роках працював старшим техніком військової прийомки на військових заводах у Кемеровській області, у 1945 – 1946 роках – помічником начальника військового складу в Мурманській області.

У 1947 році закінчив механіко-математичний факультет Московського університету.

В 1947 – 1949 роках вчителював у Первомайську, а у 1949 – 1953 роках викладав математику в Первомайському педагогічному училищі.

У 1953 – 1954 роках був лаборантом кафедри математики Одеського гідрометеорологічного інституту. До 1957 року навчався в аспірантурі при кафедрі математики Одеського педагогічного інституту.

В 1957 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук. У 1959 році присвоєно вчене звання доцента.

До 1971 року працював в Одеському гідрометеорологічному інституті асистентом, доцентом, виконувачем обов'язків професора кафедри математики.

У 1971 році в Інституті математики Академії Наук УРСР захистив дисертацію «Дослідження стійкості розв'язків лінійних диференціальних

рівнянь із запізнілими аргументами у банановому просторі» і здобув науковий ступінь доктора фізико-математичних наук. У 1973 році присвоєно вчене звання професора.

Протягом 1971 – 1981 років працював в Одеському державному педагогічному інституті імені К. Д. Ушинського професором кафедри математичного аналізу. В 1972 – 1979 роках був завідувачем кафедри, а у 1971 – 1974 роках – деканом фізико-математичного факультету.

В 1981 – 1991 роках обіймав посаду професора кафедри математики і механіки Одеського гідрометеорологічного інституту.

Працював у галузі застосування функціонального аналізу до теорії диференціальних рівнянь.

Нагороджений медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941—1945 рр.»

Помер 15 січня 1992 року в Одесі.

Праці:

1. Признаки ограниченности решений линейных дифференциальных уравнений с переменным запаздыванием аргумента/ З. И. Рехлицкий // Доклады Академии Наук СССР. – 1958. – Т. 118. – № 3. – С. 447 – 449.
2. Признаки ограниченности решений дифференциальных уравнений с непрерывным запаздыванием аргумента в банаховом пространстве/ З. И. Рехлицкий// Успехи математических наук. – 1960. – Т. 15. – Вып. 1(91). – С. 237 – 239.
3. Спектральные признаки устойчивости решений линейных дифференциальных уравнений с периодическими коэффициентами/ З. И. Рехлицкий// Доклады Академии Наук СССР. – 1963. – Т. 149. – № 2. – С. 260 – 263.
4. Об оценках роста решений дифференциально-разностных уравнений в частных производных гиперболического типа/ З. И. Рехлицкий// Доклады Академии Наук СССР. – 1965. – Т. 162. – № 4. – С. 759 – 762.
5. Об устойчивости решений системы линейных дифференциально-разностных уравнений треугольного вида// З. И. Рехлицкий// Дифференциальные уравнения. – 1969. – Т. 5. – № 11. – С. 2061 – 2067.
6. Признаки устойчивости решений линейных операторных уравнений с дискретными и непрерывными запаздываниями аргументов/ З. И. Рехлицкий// Известия Академии Наук СССР. Серия математическая. – 1970. – Т. 34. – Вып. 2. – С. 458 – 471.

Джерела та література:

1. История отечественной математики: В 4 т. – Т. 4., кн. 1. 1917 – 1967. – К., 1970. – С. 752.
2. Вчені вузів Одеси: Біобібліографічний довідник. Природничі науки. –

- Вип. II. 1946 – 2010. – Ч. 2. Математики. Механіки/ Упорядник
І. Е. Рікун. – Одеса: ОННБ, 2010. – С. 208 – 209.
3. Рехлицький З. Й.: Особова справа// Архів Південноукраїнського
національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.

Розенталь Микола Миколайович

Історик

М. М. Розенталь народився 5 жовтня 1892 року в Санкт-Петербурзі.

В 1914 році закінчив історико-філологічний факультет Петербурзького університету.

У 1922 році захистив магістерську дисертацію «Юліан Відступник».

В 1924 році був затверджений Народним комісаріатом освіти РРФСР у вченому званні професора.

До 1936 року викладав у Ленінградському інституті філософії, лінгвістики та історії, Ленінградському педагогічному інституті імені О. І. Герцена, Новгородському учительському інституті, Казахському державному педагогічному інституті. Брав участь у створенні наукової бібліотеки Курського державного університету.

У 1936 році переїхав до Одеси і був професором історичних факультетів Одеського державного педагогічного інституту і Одеського державного університету.

В роки нацистської навали перебував в евакуації в м. Байрам-Алі.

У 1945 році в Московському університеті захистив дисертацію «Соціальні засади язичницької реакції імператора Юліана» і здобув науковий ступінь доктора історичних наук.

З 1954 року мешкав у Москві та викладав в обласному педагогічному інституті мені Н. К. Крупської.

Був визнаним лектором, знавцем культури середньовіччя та Ренесансу, історії християнства. Досліджував діяльність імператора Юліана та пов'язані з цим соціальні та релігійні питання.

Помер 7 листопада 1960 року в Москві.

Праці:

1. История Европы в эпоху торгового капитализма/ Н. Н. Розенталь. – Л.: Прибой, 1927. – 224 с.
2. Римская империя и христианская церковь после Константина/
Н. Н. Розенталь.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського. – 1947. – Т. VIII. – С. 107 - 144.

3. Из истории православия, католицизма и протестантизма/
Н. Н. Розенталь. – М.: Знание, 1957. – 40 с.

Література:

1. Видные ученые Одессы. – Вып. 2. – Одесса, 1992. – С. 82 – 85.
2. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. — Т. 4: Р — Я. — 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. — Одеса: Астропринт, 2005. — С. 32 — 33.
3. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. — Одеса, 2007. — С. 57.

Рубінштейн

Сергій Леонідович

Психолог, філософ

С. Л. Рубінштейн народився 18 червня 1889 року в Одесі.

У 1913 році закінчив факультет філософії Марбурзького університету. Там само захистив дисертацію «До проблеми методу».

З 1914 року викладав у гімназіях Одеси.

В 1919 році був обраний приват-доцентом кафедри філософії Новоросійського університету.

Протягом 1921 – 1930 років викладав в Одеському інституті народної освіти, де був обраний професором. Одночасно з 1922 року був директором Одеської наукової бібліотеки.

У 1930 – 1942 роках очолював кафедру психології Державного педагогічного інституту в Ленінграді.

В 1937 році був присуджений науковий ступінь доктора педагогічних наук та присвоєно вчене звання професора.

У 1942 – 1949 роках завідував кафедрою психології Московського державного університету імені М. В. Ломоносова. В 1942 – 1945 роках очолював Інститут психології Академії педагогічних наук РРФСР, а у 1945 – 1949, 1956 – 1960 роках – сектор психології Інституту філософії Академії Наук СРСР.

В 1943 році був обраний членом-кореспондентом Академії Наук СРСР, а у 1945 році – дійсним членом (академіком) Академії педагогічних наук РРФСР,

Вивчав теоретичні питання загальної психології, зокрема її філософське підґрунтя з позицій рефлексології.

Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, медалями «За оборону Ленінграда», «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941—1945 рр.». Лауреат Сталінської премії 1942 року.

Помер 11 січня 1960 році у Москві.

Праці:

1. Основы общей психологии/ С. Л. Рубинштейн. – М.: Учпедгиз, 1940. – 596 с.
2. Бытие и сознание/ С. Л. Рубинштейн. – М.: АН СССР, 1957. – 328 с.
3. О мышлении и путях его исследования/ С. Л. Рубинштейн. – М.: АН СССР, 1958. – 147 с.
4. Проблемы общей психологии/ С. Л. Рубинштейн. – М.: Педагогіка, 1973. – 423 с.

Література:

1. Украинская советская энциклопедия: в 12 т., 13 кн. – Т. 9. – К.: ГР УСЭ, 1983. – С. 366.
2. Рубинштейн Сергей Леонидович: К 100-летию со дня рождения: Указатель литературы./ Сост. О. Ю. Ноткина. – Одесса, 1989. – 10 с.
3. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 4: Р – Я. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 41 – 44.
4. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/В. М. Букач. – Одеса, 2005. – С. 40 – 41.

Свиренко

Дмитро Онисифорович

Ботанік, гідробіолог

Д. О. Свиренко народився 24 жовтня (5 листопада) 1888 року в с. Новий Мерчик Харківської губернії.

У 1912 році закінчив з золотою медаллю природниче відділення Харківського університету. Викладав у гімназії в Харкові.

В 1918 році, склавши магістерський іспит, переїхав до Катеринославу, де працював доцентом, професором університету, доцентом гірничого інституту, професором педагогічного інституту.

Восени 1923 року був обраний професором ботаніки Одеського інституту народної освіти, де викладав до 1928 року.

В 1924 році захистив дисертацію та здобув науковий ступінь доктора ботаніки і очолив Ботанічний сад в Одесі.

В 1928 році переїхав до Дніпропетровську, де був обраний директором гідробіологічної станції. Одночасно викладав в Інституті народної освіти.

З 1933 року був завідувачем кафедри і проректором з наукової роботи Харківського державного університету.

У 1934 році був обраний членом-кореспондентом Академії Наук Української РСР.

Під час нацистської навали перебував в евакуації в Оренбурзі, де викладав у сільськогосподарському та педагогічному інститутах.

Наукові праці присвячені систематиці та географії зелених джгутикових і енгеленових водоростей, вивченню розвитку окремих гідробіонтів і водних біоценозів в залежності від умов зовнішнього середовища. Під час роботи в Одеському ботанічному саду сформував альгологічну школу.

Помер 26 жовтня 1944 року в Оренбурзі.

Праці:

1. Материали к флоре водорослей России. Некоторые данные систематики и географии/ Д. О. Свиренко.// Труды общества испытателей природы Харьковского университета. – 1915. – Т. 1. – С. 61 – 148.
2. Eugleninae: Визначник прісноводних водоростей УРСР/ Д. О. Свиренко. – К.: Вид. АН УРСР, 1938. – 175 с.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. — Т. 4: Р — Я. — 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. — Одеса: Астропринт, 2005. — С. 65 — 66.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. — Одеса: ПДПУ, 2005. — С. 42 — 43.

Синицин

Мойсей Сергійович

Історик, археолог.

М. С. Синицин народився 26 серпня 1899 року в с. Гончарівка Харківської губернії

У 1930 році закінчив історичний факультет Одеського інституту народної освіти, а у 1933 році – аспірантуру при Одеському археологічному музеї.

Приймав активну участь в роботах Азово-Чорноморської та Ольвійської експедицій. Проводив розкопки біля Варварки, Кисельово, Петуховки тощо.

З березня 1933 року до березня 1936 року працював завідувачем археологічним відділом Полтавського краєзнавчого музею. У 1936 – 1939 роках обіймав посади заступника директора Херсонського краєзнавчого музею та Миколаївського історичного музею.

З кінця 1939 року до 15 липня 1941 року працював старшим науковим співробітником Одеського археологічного музею, збирав матеріали для дисертації, яку захистив після війни, здобувши науковий ступінь кандидата історичних наук. Згодом було присвоєно вчене звання доцента.

Протягом 1944 – 1956 років обіймав посаду доцента Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського.

У 1956 – 1967 роках був доцентом кафедри стародавнього світу та археології Одеського державного університету імені І. І. Мечникова. З 1957 року ввів для студентів історичного факультету Одеського університету обов'язкову археологічну практику, яку перші кілька років фінансував особисто. Базою для практики стало античне городище у с. Роксолани.

Одночасно у 1959 – 1961 роках працював директором Одеського археологічного музею, а у 1959 – 1966 роках був головою відновленого Одеського археологічного товариства. У 1960 році було поновлено видання «Записок Одеського археологічного товариства» (ЗОАО).

Займався дослідженнями пам'яток доби бронзи й скіфо-сарматського часу. Результатом цієї діяльності стала низка наукових статей. За його участю вирішувалися всі питання, пов'язані з виявленням та охороною археологічних пам'яток Північного Причорномор'я, проведенням охоронних розкопок на Кам'яній горі біля с. Орловка Одеської області, розвідок з закладкою шурфів на слов'янських пам'ятках IX – X століть між Болградом та с. Криничне Одеської області.

У 1960 році домігся рішення Одеського облвиконкому про надання археологічному музею ділянки площею 5 га, на якій розташоване Роксоланське городище, яке досліджував. До 1966 року розкопав 2 тис. кв. м городища, що дало можливість вважати Ніконій у перші століття нашої ери закритим укріпленням з ще одним сусіднім поселенням. На підставі зібраних матеріалів визначив стратиграфію городища, вирішив питання економіки та культури міста. Поповнив експозицію Одеського археологічного музею зразками господарської та ремісничої діяльності мешканців стародавнього Ніконія.

Помер у грудні 1973 року в Одесі.

Праці:

1. Дослідження скіфо-сарматських пам'яток під Одесою в 1946 р.// М. С. Синицин.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського. – 1946. – Т. VII. – С. 149 – 156.
2. До питання про поселення Північно-Західного Чорномор'я в IV – III вв. до н. е./ М. С. Синицин.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського. – 1947. – Вип. VIII. – С. 145 – 156.

3. Дослідження скіфо-сарматських пам'яток під Одесою в 1946 р.» / М. С. Синицин // Археологічні пам'ятки УРСР. – К., 1949. – Т. 2. – С. 149–156.
4. Следы древних поселений скифо-сарматской эпохи между устьями Днестра и Южного Буга / М. С. Синицын // Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського. – 1950. – Т. IX. – С. 51 – 66.
5. Городище у хутора Петуховки Очаковського району пораскопкам 1940, 1949 и 1950 гг. / М. С. Синицын // Вестник древней истории. – М., 1952. – № 2. — С. 243 – 249.
6. Карта поселень і городищ між гирлами Дністра й Південного Бугу Скіфсько-сарматського часу/ М. С. Синицин.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського. – 1955. – Т. X. – С. 33 – 61.
7. Раскопки Надлиманского и Роксоланского городищ в 1957 – 1958 гг./ М. С. Синицын.// Записки Одесского археологического общества. – Вып. 1. – Одесса, 1960. – С. 189 – 191.
8. Раскопки городища возле с. Роксоланы Беляевского района Одесской области в 1957 – 1961 гг./ М. С. Синицын.//Материалы по археологии Северного Причерноморья. – Вып. 5. – Одесса, 1966. – С. 53 – 55.

Література:

1. М. С. Синицын – первый председатель Одесского археологического общества/ Н. М. Секерская. // 150 лет Одесскому Обществу истории и древностей: Тезисы докладов юбилейной конференции. / Отв. ред. В. Н. Станко. – Одесса, 1989. – С. 43 - 45.
2. М. С. Синицын – сотрудник Полтавского краеведческого и Одеського археологического музеев/ Н. М. Секерская, Г. Ф. Крисилова.// Старожитності Лівобережного Подніпров'я. – 2017: збірник наукових праць. Пам'яті М. Я. Рудинського (1887 – 1958). – К.: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2017. – С. 157 - 161.
3. Антиковедение на кафедре истории древнего мира и средних веков/ Т. А. Избаш-Гоцкан// Стародавнє Причорномор'я. – Вип. XII. – Одеса: ОНУ, 2018. – С. 16 – 23.

Сиротюк

Микола Йосипович

Літературознавець

М. Й. Сиротюк народився 9 липня 1915 року в Подільській губернії. В 1941 році закінчив Одеський державний університет.

Учасник Другої світової війни. Нагороджений медалями.

Після війни навчався в аспірантурі в Одеському державному педагогічному інституті.

В 1953 році захистив дисертацію «Микола Трублаїні (життя і творчість)» на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук.

До 1956 року працював на кафедрі української літератури Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського.

До 1966 року був науковим співробітником Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка Академії Наук Української РСР.

В 1966 – 1968 роках завідував кафедрою в Київському інституті театального мистецтва імені І. К. Карпенко-Карого.

В 1963 році захистив дисертацію «Український радянський історичний роман. Проблема історичної і художньої правди» і здобув науковий ступінь доктора філологічних наук. Згодом присвоєно вчене звання професора.

Протягом 1968 – 1977 років обіймав посаду професора кафедри української літератури Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка.

З 1953 року був членом Спілки письменників України.

Основні праці присвячені історії розвитку української радянської літератури. Є автором понад 100 наукових праць та автором художніх творів.

Помер 20 жовтня 1984 року в Києві.

Праці:

1. Листи Миколи Трублаїні (публікація)/ М. Й. Сиротюк.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського. – 1956. – Т. XI. Випуск історико-філологічний. – С. 91 - 100.
2. Українська історична проза за 40 років/ М. Й. Сиротюк. – К.: Радянський письменник, 1958. – 335 с.
3. Іван Микитенко: життя і творчість/ М. Й. Сиротюк. – К.: Держлітвидав, 1959. – 195 с.
4. Зінаїда Тулуб: літературно-критичний нарис / М. Й. Сиротюк. – Одеса: Радянський письменник, 1968. – 229 с.
5. Серце кликало: повість/ М. Й. Сиротюк. – К.: Веселка, 1971. – 196 с.
6. Великий благовіст: Роман у двох книгах/ М. Й. Сиротюк. – К.: Радянський письменник, 1983. – 509 с.

Література:

1. Украинская советская энциклопедия: В 12 т. 13. кн. – Т. 10. – К.: ГР УСЭ, 1984. – С. 87.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. – Одеса, 2007. – С. 61.
3. Не забудемо, пам'ятаємо: співробітники ОНУ ім. І. І. Мечникова в роки Другої світової війни: інформаційне видання / гол. ред. І. М. Коваль. – Одеса: ОНУ, 2015. – С. 183.

Слабченко

Михайло Єлисейович

Історик, правник

М. Є. Слабченко народився 9 липня 1882 року на хуторі Нерубайському поблизу Одеси.

У 1910 році закінчив Новоросійський університет. В 1911 – 1912 роках перебував у відрядженні у Парижі, поглиблював знання у Сорбонні.

Протягом 1912 – 1918 років перебував у лавах Російської армії. В роки Першої світової війни воював у складі діючої армії на Західному, Південно-Західному фронтах.

В 1918 – 1920 роках займався публіцистичною діяльністю.

У 1920 – 1921 роках викладав у Новоросійському університеті та інституті гуманітарно-соціальних наук.

В 1922 році за роботу «Господарство Гетьманщини XVII – XVIII ст.» здобув науковий ступінь магістра історії без захисту дисертації

З середини 1921 року працював на посаді професора в Одеському інституті народної освіти (ОІНО), керував історичним та літературним семінарами, організував історичний кабінет. З 1 червня 1923 року до 19 червня 1924 року був деканом факультету професійної освіти. Ініціював організацію при ОІНО Одеської секції Харківської науково-дослідної кафедри української культури, яку очолював у 1926 – 1930 роках.

В 1920 – 1923 роках був заступником завідувача, а в 1923 – 1924 роках – завідувачем Одеського губернського архівного управління.

У січні 1928 року Комісією Народного комісаріату освіти Української СРР за заслуги перед наукою присвоєний науковий ступінь доктора історичних наук.

29 червня 1929 року був обраний дійсним членом (академіком) Всеукраїнської Академії Наук.

20 січня 1930 року був заарештований, а 19 квітня 1930 року – засуджений до шести років позбавлення волі. Після звільнення у 1936 році жив і працював в Ленінградській області. В 1937 році був повторно засуджений на десять років. Звільнений по амністії у 1944 році та оселився на Астраханщині.

Останні роки життя проживав у Первомайську Миколаївської області.

Автор 13 монографій, п'яти підручників, близько 100 наукових та науково-популярних статей в українських, російських, німецьких виданнях.

Помер 27 листопада 1952 року.

23 березня 1959 року військова колегія Верховного суду СРСР скасувала вирок 1937 року і закрила справу за відсутністю складу злочину. 11 вересня 1989 року постановою Пленуму Верховного суду УРСР був реабілітований.

Праці:

1. Малорусский полк в административном отношении/ М. Е. Слабченко. – Одесса, 1909. – 436 с.

2. Состав и управление государственным хозяйством Гетьманщины XVII – XVIII вв./М. Е. Слабченко. – Николаев, 1925. – 325 с.
3. Матеріали до економічно-соціальної історії України XIX ст./ М. Є. Слабченко. – Т. 1. – Харків, 1925. – 320 с.
4. Матеріали до економічно-соціальної історії України XIX ст./ М. Є. Слабченко. – Т. 2. – Одеса, 1927. – 278 с.
5. Феодалізм на Україні: Лекції, читані в Одеському ІНО в 1928/29 учбовому році/М. Є. Слабченко. – Одеса, 1929. – 150 с.

Література:

2. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 4: Р – Я. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 119 – 123.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. – Одеса: ПДПУ, 2005. – С. 44 – 45.

Сухов

Олександр Опанасович

Географ

О. О. Сухов народився 2 липня 1881 року в Санкт-Петербурзі.

В 1911 – 1914 роках навчався в Єнському університеті (Німеччина).

З 1921 року працював в Одеському інституті народного господарства, де створив першу в Україні кафедру економічної географії і очолював її до 1930 року.

В 1921 році Народний комісаріат освіти Української РСР присвоїв вчене звання професора.

В 1930 – 1934 роках завідував кафедрою економічної географії в Новосибірському інституті народного господарства.

У 1934 – 1938 роках був завідувачем кафедри географії в Одеському державному педагогічному інституті та одночасно завідувачем кафедри фізичної географії Одеського державного університету.

У березні 1938 року був заарештований та засуджений. Відбував покарання у Новосибірській області. Звільнився у 1944 році.

До наукових інтересів належали питання економічної географії України, СРСР, Великої Британії, Німеччини, США.

Помер 25 листопада 1944 року від запалення легенів.

Реабілітований у 1959 році.

Праці:

1. Економічна географія України/О. О. Сухов. – 2-ге вид. – Одеса, 1923.

- 200 с.
2. Аграрно-кліматична проблема внутрішнього плато Туреччини/
О. О. Сухов.// Східний світ. – 1929. – № 3/9. – С. 37 – 49.
  3. Енокомічна географія СРСР та УРСР/О. О. Сухов. – Одеса, 1930.
– 210 с.
  4. Торгівля Хіви з країнами арабської культури за часи середньовіччя/
О. О. Сухов.// Східний світ. – 1930. – № 10/11. – С. 183 – 220.

Література:

1. Географічна енциклопедія України. – К., 1993. – С. 255.
2. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 4: Р – Я. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. — Одеса: Астропринт, 2005. – С. 199 – 203.
3. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. – Одеса, 2007. – С. 48.

Талько-Гринцевич

Петро Антонович

Фізик

П. А. Талько-Гринцевич народився у 1891 році в Омську.

В 1916 році закінчив фізико-математичний факультет Московського університету.

Працював заступником завідувача гідрохімічного відділу Всеросійського земського союзу у Мінську, де виконав перше наукове дослідження на тему «Про гідрохімічний аналіз питних вод в районі Західного фронту».

Упродовж 1918 – 1919 років працював у відділі народної освіти Конотопа, викладав математику і фізику в учительській семінарії та чоловічій гімназії міста Білополя Харківської губернії.

У 1921 році був призначений заступником завідувача індустріально-технологічного відділу Народного комісаріату освіти УРСР, викладав у Харківському технологічному інституті.

В 1923 році був переведений до Одеського інституту народної освіти на посаду професора фізики. Читав курси лекцій з фізики, рентгенології, радіології. Приймав активну участь в організації першого в Україні Фізичного інституту.

Наприкінці 1929 року очолив рентгенівську лабораторію Інституту прикладної мінералогії в Харкові. У 1930-х роках працював інспектором науково-технічних установ Вищої Ради народного господарства УРСР. Очолював фізико-технічну лабораторію Інституту споруд.

Упродовж 1933 – 1938 років завідував кафедрами фізики Білоруського садово-городнього інституту у Мінську, сільськогосподарських інститутів у Горькому та Глухові.

В 1938 році переїхав до Новосибірська, де працював завідувачем кафедри фізики в інженерно-будівельному та сільськогосподарському інститутах.

Вчений зосереджував свої зусилля на наукових дослідженнях із рентгенофізики. Одним із перших у вітчизняній дидактиці фізики показав необхідність актуалізації загальних питань методології та методики навчання. Підкреслював важливе значення як експериментальних, так і теоретичних методів фізичної науки, необхідність ознайомлення з ними учнів та студентів у процесі навчання фізики.

Нагороджений медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.».

Помер у 1952 році у Новосибірську.

Праці:

1. Короткий начерк головних питань методики та методології фізики з точки зору діалектичного матеріалізму/П. А. Талько-Гринцевич. // Записки Одеського інституту народної освіти. – Т. І. – Одеса, 1927. – С. 210 – 223.
2. Досліди на проникність рентген-променів крізь одеський будівельний камінь/П. А. Талько-Гринцевич. // Науково-технічний вісник. – 1928. – № 10. – С. 433.
3. Раціональний захист від рентген-променів/ П. А. Талько-Гринцевич.// Науково-технічний вісник. – 1930. – № 3.– С. 85.
4. Нарис фізики: посібник для учнів та вчителів/П. А. Талько-Гринцевич. – Х. – К.: Радянська школа, 1931. – 156 с.

Література:

1. Вчені вузів Одеси: Біобібліографічний довідник. – Вип. 1: Природничі науки. 1865 – 1945. – Ч. 4: Фізика. Астрономи/ Упорядник І. Е. Рікун. – Одеса: ОДНБ, 2003. – С. 73 – 75.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. — Одеса, 2007. — С. 40.
3. Внесок професора П. А. Талько-Гринцевича у розвиток теорії та методики навчання фізики в Україні/ М. Головка.// Збірник наукових праць Інституту педагогіки НАПНУ. – 2016. – Вип. 1. – С. 53 – 61.

Танфільєв

Гаврило Іванович

Географ, ботанік

Г. І. Танфільєв народився в 1857 році в Ревелі.

В 1883 році закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Санкт-Петербурзького університету зі ступенем кандидата. Серед вчителів були А. М. Бекетов та В. В. Докучаєв.

Приймав участь в експедиції з вивчення природи російських степів. За матеріалами експедиції була написана робота «Межі лісів на півдні Росії», яку захистив у 1895 році як дисертацію і здобув ступінь магістра. В цьому ж році був зарахований на посаду приват-доцента С.-Петербурзького університету.

В 1905 році переїхав до Одеси і працював на посаді професора географії у Новоросійському університеті.

В 1912 році в С.-Петербурзькому університеті захистив дисертацію «Межі лісів в полярній Росії з досліджень в тундрі німанських самоїдів» та здобув науковий ступінь доктора географії.

В 1920 – 1928 роках обіймав посаду професора Одеського інституту народної освіти, з 1923 року очолював науково-дослідницьку кафедру фізичної географії і геології.

Як вчений розвивав ідеї В. В. Докучаєва про смуги природи, вивчав географію боліт, взаємозв'язки між рослинністю і ґрунтами.

Помер 4 вересня 1928 року в Одесі.

Праці:

1. География России, Украины и примыкающих к ним с запада территорий в пределах России 1914 года. — Ч. II, вып. 1. Рельеф Европейской России и Кавказа./ Г. И. Танфильев. — Одесса: Од. отд. ГИУ, 1922. — 345 с.
2. Очерк географии и истории главнейших культурных растений/ Г. И. Танфильев. — Одесса: Госиздат, 1923. — 192 с.
3. Главнейшие физико-географические районы Одесской губернии/ Г. И. Танфильев. — Одесса, 1924. — 44 с.
4. Моря Каспийское, Черное, Балтийское, Ледовитое, Сибирское и Восточный океан/ Г. И. Танфильев. — М.-Л.: Гостехиздат, 1931. — 247 с.
5. Географические работы/ Г. И. Танфильев. — М. : Географгиз, 1953.— 676 с.

Література:

1. Украинская советская энциклопедия: в 12 т., 13 кн. – Т. 11. – К.: ГР УСЭ, 1984. – С. 50.
2. Гавриил Иванович Танфильев. Географ, ботаник и почвовед (1857—1928)/ С. Т. Белозоров. — М.: Географгиз, 1951. — 193 с.

3. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. — Т.4: Р — Я. — 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. — Одеса: Астропринт, 2005. — С. 209—213.

Тимченко

Іван Юрійович

Математик, механік

І. Ю. Тимченко народився 10 лютого 1863 року в Одесі.

В 1885 році закінчив фізико-математичний факультет Новоросійського факультету з золотою медаллю за роботу «Визначення азимуту Покровської церкви на Одеській астрономічній обсерваторії».

У 1886 році склав іспит на ступінь магістра чистої математики. З 1888 року читав лекції в Новоросійському університеті на правах приват-доцента.

В 1892 році опублікував роботу «Підгрунття теорії аналітичних функцій. Ч. 1: Історичні відомості про розвиток понять і методів, які лежать в основі теорії аналітичних функцій». 18 грудня 1899 року ця робота була захищена як магістерська дисертація. В праці було проаналізовано формування теорії функцій від вчених Давньої Греції до 18 століття.

З 1888 року був членом Математичного відділення Новоросійського товариства природознавців.

В 1914 році був призначений екстраординарним професором кафедри чистої математики. В 1918 році був удостоєний звання заслуженого ординарного професора. Читав математику і механіку на Одеських вищих жіночих курсах.

Після відкриття 17 вересня 1918 року Одеського політехнічного інституту, І. Ю. Тимченко став його проректором, а з 25 серпня 1919 року до осені 1920 року обіймав посаду ректора.

З 1920 року працював професором в Одеському інституті народної освіти (ОІНО), де заснував першу в Одесі кафедру історії та методики математики, одночасно завідував кафедрою геометрії.

З 1933 року завідував кафедрою математики в Одеському державному педагогічному інституті.

Одночасно з 1933 року працював в Одеському державному університеті та до 1936 року був деканом математичного факультету.

У 1933 – 1938 роках читав курси історії математики, геометрії, теорії ймовірностей.

Помер 30 серпня 1939 року в Одесі.

Праці:

1. Определение азимута Покровской церкви на Одесской астрономической обсерватории/ И. Ю. Тимченко. – Одесса, 1886. – 11 с.
2. Основания теории аналитических функций. – Ч. 1: Исторические сведения о развитии понятий и методов, лежащих в основании теории аналитических функций/И. Ю. Тимченко. – Одесса; Шульце, 1899. – 680 с.
2. Аналитическая геометрия: Конспект лекций, читанных в 1925/1926 учебном году. – Ч. 1/И. Ю. Тимченко. – Одесса, 1926. – 206 с.

Література:

3. И. Ю. Тимченко: К 100-летию со дня рождения/С. Н. Киро.// Вопросы истории естествознания и техники. – 1964. – Вып. 17. – С. 123 – 126.
4. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 4: Р – Я. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 223 – 226.
3. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. – Одеса: ПДПУ, 2005. – С. 45 – 46.

Третьяков

Дмитро Костянтинович

Зоолог, гістолог

Д. К. Третьяков народився 24 жовтня 1878 року в с. Шумово Ярославської губернії.

У 1900 році закінчив Санкт-Петербурзький університет і був залишений в ньому на посаді хранителя анатомо-гістологічного кабінету.

В 1910 році захистив магістерську дисертацію і працював приват-доцентом С.-Петербурзького університету.

З 1912 року був професором Новоросійського університету.

Протягом 1920 – 1930 років працював професором Одеського інституту народної освіти, в 1925 – 1928 роках був проректором.

В 1926 році за сукупністю праць присвоєний науковий ступінь доктора біологічних наук.

В 1929 році обраний дійсним членом (академіком) Академії Наук УРСР.

У 1930 – 1933 роках був організатором і керівником Одеської філії Науково-дослідного зоолого-біологічного інституту.

В 1933 – 1941 роках викладав в Одеському державному університеті, організував кафедру гідробіології, кілька років був деканом біологічного факультету.

В 1941 – 1950 роках працював в Інституті зоології Академії Наук УРСР; в 1944 – 1948 роках був директором інституту і одночасно професором Київського державного університету.

Є автором понад 100 друкованих праць з питань гістології, порівняльної анатомії та філогенетики. Основні праці стосуються досліджень будови кісткової та сполучної тканини, кровоносної та нервової системи круглоротих і риб, будови органів чуття, філогенії та систематики риб.

Обирався депутатом Одеських міської та обласної рад депутатів трудящих.

Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, медаллю. Присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки УРСР».

Помер 26 вересня 1950 року в Києві.

Праці:

1. Органы чувств морской миноги/Д. К. Третьяков. – Одесса, 1915. – 647 с.
2. Медицинская зоология/Д. К. Третьяков. – Одесса, 1923. – 216 с.
3. Биология и биологи/Д. К. Третьяков. – Одесса, 1924. – 184 с.
4. Очерки по филогении рыб/Д. К. Третьяков. – К., 1944. – 177 с.
5. Рыбы и круглоротые, их жизнь и значение/Д. К. Третьяков. – М.-Л., 1949. – 418 с.

Література:

1. Украинская советская энциклопедия: в 12 т., 13 кн. – Т. 11. – К.: ГР УСЭ, 1984. – С. 243 - 244.
2. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 4: Р – Я. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 269 – 271.
3. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. – Одеса, 2005. – С. 46 – 47.

Трифільєв

Євген Парфенович

Історик

Є. П. Трифільєв народився 5 січня 1867 року у Маріуполі.

В 1890 році закінчив історико-філологічний факультет Харківського університету. Був на викладацькій роботі у Харкові.

У 1901 році після проходження магістерських іспитів здобув вчене звання приват-доцента та розпочав науково-педагогічну діяльність у Харківському університеті.

В 1905 році за роботу «Нариси з історії кріпацтва в Росії. Царювання Павла I» був присуджений науковий ступінь магістра російської історії.

З 1911 року працював професором та завідувачем кафедри російської історії в Новоросійському університеті.

Після 1920 року очолював кафедру історії в Одеському інституті народної освіти, викладав в Археологічному інституті.

Був головою секції Одеської комісії краєзнавства при Всеукраїнській Академії Наук.

Брав участь в археологічних розкопках поблизу Одеси, у систематизації архівних фондів в Одесі. Розробляв історію селянських рухів 1905 року в Херсонській губернії.

Є автором понад 20 опублікованих наукових праць, зокрема 2 монографій.

Нагороджений російськими орденами Святого Володимира 4 ст., Святої Анни 3 ст., Святого Станіслава 2 ст.

Помер 17 серпня 1928 року в Одесі.

Праці:

1. Очерки из истории промышленности Слободской Украины. – 1.: Селитроварение, XVII – XIX вв./ Е. П. Трифилъев. – Харьков, 1894. – 37 с.
2. Очерки по истории крепостного права в России. Царствование императора Павла I/ Е. П. Трифилъев. – Харьков, 1904. – 360 с.
3. Крестьянские волнения в Одесщине в 1905 году/ Е. П. Трифилъев.// 1905 год. Революционное движение в Одессе и Одесщине. – Одесса, 1925. – С. 102 – 132.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 4: Р – Я. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 472 – 475.
2. Из истории Новороссийского университета: Е. П. Трифилъев. К 140-летию со дня рождения (биоисториографический контур)/ Т. Н. Попова. // Проблемы славяноведения. – Вып. 9. – Брянск, 2007. – С. 42 - 62.

Ханонкін

Олександр Аркадійович

Фізик, геофізик

О. А. Ханонкін народився 23 червня 1934 року в Одесі.

З 1957 року працював інженером-технологом у рентгенівській лабораторії Одеського судноремонтного заводу.

В 1958 році закінчив фізико-математичний факультет Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського, де з 1966 року працював асистентом кафедри фізики.

У 1968 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук.

З 1972 року працював старшим науковим співробітником Науково-дослідного інституту фізики Одеського державного університету імені І. І. Мечникова. З 1974 року завідував лабораторіями прикладної металофізики, інженерної психології, синергетики.

Захистивши у 1985 році дисертацію, здобув науковий ступінь доктора фізико-математичних наук. Згодом присвоєно вчене звання професора.

В 1992 році заочно закінчив відділення мистецтвознавства Санкт-Петербурзького державного академічного інституту живопису, скульптури та архітектури імені І. Ю. Рєпіна.

Займався проблемами стабілізації властивостей мідних кабельних жил. розв'язуванням фізичних задач у галузі геології, а саме – моделювання та прогнозування землетрусів, роботою по створенню надміцного кабелю тривалої довжини.

За розробку нового кабелю, що складався з 5000 жил однакових властивостей, у 1983 році одержав Державну премію Укарїнської РСР. За розробки у напрямку прогнозування землетрусів став лауреатом Державної премії України 1996 року.

Помер 3 грудня 2000 року в Одесі.

Праці:

1. Наблюдение потери устойчивости поверхностного слоя согнутого кристалла методом отражательной рентгеновской микроскопии / И. Б. Старый, А. А. Ханонкин // Журнал прикладной механики и технической физики. – 1966. – № 2. – С. 87-88.
2. Вивчення втомленості кременистого заліза в зв'язку з втратою стійкості поверхневого шару досліджуваного зразка / О. А. Ханонкін, Л. М. Моїсєєв // Доповіді АН УРСР. Серія А. – 1971. – № 7. – С. 659 - 660.
3. О природе пластических деформаций глинистых пород оползневых склонов Одесского побережья / А. А. Ханонкин, И. П. Зелинский, Л. М. Моисеев // Геоэкология. – 1993. – № 2. – С. 55- 65.
4. Влияние факторов моделированных землетрясений на электрическую активность и поведение гидробионтов / А. А. Ханонкин, Е. С. Тимофеева // Доповіді НАН України. Математика.

Природознавство. Технічні науки. – 1999. – № 7. – С. 157- 161.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 4: Р – Я. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 341 – 345.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. – Одеса, 2005. – С. 62 – 63.

Хмелюк

Раїса Іллівна

Педагог

Р. І. Хмелюк народилася у 1928 році в Одесі.

Закінчила географічний факультет Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського, в якому викладала з 1949 року. Пройшла шлях від асистента до професора кафедри педагогіки.

В 1953 році захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. В 1964 році присвоєно вчене звання доцента. В 1974 році захистила докторську дисертацію «Профвідбір та початкова підготовка студентів педагогічних вузів», а у 1976 році присвоєно вчене звання професора.

В 1973 – 1998 роках обіймала посаду завідувача кафедри педагогіки Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського. Очолювала спеціалізовану Вчену раду з захисту кандидатських дисертацій з педагогіки. В 1998 – 2011 роках була професором кафедри педагогіки Південноукраїнського педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.

Є фундатором української педагогіки вищої школи. Окрім профорієнтації та профвідбору до педагогічної діяльності, почала розглядати ігрове моделювання в педагогічному процесі (1980 р.) і ділові ігри з педагогіки як один із активних методів навчання під час підготовки майбутніх учителів.

Підготувала 11 докторів і десятки кандидатів наук з педагогіки.

Нагороджена орденом Трудового Червоного Прапора, медалями «Ветеран праці», А. С. Макаренка. Присвоєно звання «Заслужений працівник вищої школи УРСР».

Померла у 2011 році в Одесі.

Праці:

1. Диагностика профессиональной подготовки молодежи к работе

- учителя/Р. И. Хмелюк.// Советская педагогика. – 1977. – № 8. – С. 75 – 80.
2. Творческое использование концепции К. Д. Ушинского об отборе лиц к педагогической деятельности /Р. И. Хмелюк, М. В. Боронеева. // Педагогическое наследие К. Д. Ушинского в современной практике воспитания и обучения : сборник статей.– К. – Одесса, 1980. – С.– 54 -58.
  3. Предмет педагогики высшей школы/Хмелюк Р. И. // Основы педагогики высшей школы: Учебное пособие – Одесса, 1998. – С. 6 – 18.
  4. В поисках путей совершенствования подготовки учителя/ Р. И. Хмелюк.// Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. – 1999.– № 1-2. – С. 5 – 7.
  5. Самопрезентация в общении как психолого-педагогическая проблема / Р. И. Хмелюк, Е. А. Кузнецова // Проблемы педагогіки вищої школи : збірник наукових праць. – Вип. 1. – Одеса : ПДПУ, 2003.– С. 16-19.
  6. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник/ Р. І. Хмелюк, З. Н. Курлянд, А. В. Семенова, О. І. Бартенєва, І. М. Богданова. – 3-вид., переробл., доповн. – К.: Знання, 2007. – 495 с.

Література:

1. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник /В. М. Букач. – Одеса: ПДПУ, 2005. – С. 47 – 48.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє/ О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. – Одеса: Фавори, 2007. – С. 98 - 99.
3. Наукові школи Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського/Уклад. Т. І. Койчева. – Одеса: Фаворит, 2007. – С. 99 – 104.

Цонєва – Самойленко

Тетяна Миколаївна

Біолог

Т. М. Цонєва – Самойленко народилася 6 липня 1921 року в Одесі. У 1944 році закінчила біологічний факультет Одеського державного університету. Потім навчалася в аспірантурі.

У 1948 році захистила дисертацію і здобула науковий ступінь кандидата біологічних наук. Працювала старшим науковим співробітником зообіологічного науково-дослідного інституту Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова та біологічного відділу інституту судової експертизи.

З 1951 року і до кінця життя працювала в Одеському державному педагогічному інституті ім. К. Д. Ушинського. В 1954 році присвоєно вчене звання доцента по кафедрі природознавства.

В 1975 році захистила дисертацію «Функціональна адаптація центральної нервової системи при напруженій м'язовій діяльності» на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук. В 1977 році присвоєно вчене звання професора по кафедрі анатомії і фізіології.

Протягом 1960 – 1991 років та у 1992 - 1995 роках завідувала кафедрою анатомії і фізіології.

В 1970 – 1972 роках обіймала посаду проректора з наукової роботи.

Розробляла тему «Вплив м'язового навантаження на фізіологічні функції травного апарату», проводила дослідження «Швидкість сенсомоторної реакції як показник функціонального стану центральної нервової системи під час тренування і в період відновлення», «Відновлення функціонального стану центральної нервової системи у спортсменів після тренувальних занять», «Динаміка нервових процесів у підлітків, що тренуються з художньої гімнастики», «Оцінка функціонального стану нервової системи у підлітків методом навантаження, що дозуються».

Є автором понад 230 опублікованих праць.

Нагороджена медалями «За трудову доблесть», А. С. Макаренка, знаком «Відмінник народної освіти УРСР». Присвоєно почесне звання «Заслужений працівник вищої школи Української РСР».

Померла 18 вересня 1996 року в Одесі.

Праці:

1. Функциональная адаптация центральной нервной системы при напряженной мышечной деятельности/Т. Н. Цонева.//Физиологический журнал СССР. – Т. 65. – 1979. – № 12. – С. 1734 – 1740.
2. Адаптация детей 7 – 10 лет к физическим нагрузкам по замкнутому циклу/Т. Н. Цонева и др.// Реабилитация детей (медицинская и социальная) с заболеваниями нервной системы. – Одесса, 1995. – С. 66 – 67.
3. О взаимодействиях состояния экологии и здоровья/Т. Н. Цонева и др.// Вопросы экологии, здорового образа жизни и профилактики заболеваний. – Одесса, 1995. – С. 12 – 13.

Література:

1. Бібліографічний покажчик наукових праць професорсько-викладацького складу та асистентів. – Ч. 1.//Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. – 2004. – № 1 – 2. – С. 144.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету

- ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. – Одеса: ПДПУ, 2005. – С. 10 – 11.
3. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. – Одеса: Фаворит, 2007. – С. 115 – 116.
  4. Наукові школи Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського/ Уклад. Т. І. Койчева. – Одеса: Фаворит, 2007. – С. 105 – 111.

Шайкевич

Борис Олександрович

Літературознавець, театрознавець, мистецтвознавець

Б. О. Шайкевич народився 29 вересня 1913 року в Одесі.

В 1935 році закінчив літературній факультет Одеського педагогічного інституту. Працював викладачем російської мови та літератури в Одеському медичному технікумі.

Був одним із засновників кафедри зарубіжної літератури в Одеському педагогічному інституті. З 1938 року одночасно працював і в Одеському університеті. В роки фашистської навали був в евакуації у Майкопі та з 1942 року – у Байрам-Алі, де продовжував педагогічну діяльність.

В Майкопі захистив дисертацію «Карел Чапек – антифашист» і здобув науковий ступінь кандидата філологічних наук. Згодом було присвоєно вчене звання доцента.

По поверненні до Одеси очолював кафедру зарубіжної літератури Одеського державного університету (1945 – 1949 рр.). Одночасно до 1960 року працював в Одеському педагогічному інституті імені К. Д. Ушинського, в тому числі завідувачем кафедри загальної літератури (1947 – 1948 рр.).

В 1963 – 1973 роках завідував кафедрою зарубіжної літератури Одеського державного університету імені І. І. Мечникова, деякий час обіймав посаду декана факультету романо - германської філології. Протягом майже 10 років організовував для майбутніх мовознавців педагогічну практику в провідних Ленінградських музеях – Ермітажі та Російському музеї.

З 1983 року працював в Одеському інституті вдосконалення вчителів.

Вивчав творчість Г. Ібсена, Ю Фучика, Ж. Амаду. Займався дослідженнями в галузі болгарської літератури. Розробив та опублікував

методичні рекомендації з викладання у школі творчості Ф. Шиллера, Т. Еліота, Ф. Кафки, О. Камю. Для вчителів випустив збірник робіт про Е. Хемінгуей, Е.–М. Ремарка, У. Фолкнера, Д. Стейнбека, А. Сент-Екзюпері. Протягом тривалого часу виступав як театральний критик (написав понад 60 рецензій на постановки Одеських російського та українського театрів).

Нагороджений болгарський орден Кирила та Мефодія 2 ст. (1971 р.)

Помер Б. О. Шайкевич 3 березня 2005 року в Одесі.

Праці:

1. Драматургия Ибсена в России (Ибсен и МХАТ)/ Б. А. Шайкевич. – К.: КГУ, 1968. – 177 с.
2. Ибсен и русская литература/Б. А. Шайкевич. – К.: Вища школа, 1974. – 140 с.
3. Типологические соответствия литературы и изобразительного искусства/ В. В. Данчев, Б. А. Шайкевич. – К.: Вища школа, 1975. – 170 с.
4. Русский драматический театр имени А. В. Иванова: очерк /Б. Я. Барская, Б. А. Шайкевич. – К.: Мистецтво, 1987. – 101 с.
5. Одеса – огнище на болгарската култура: Літературно – краєзнавчі нариси/ Б. О. Шайкевич. – Одеса: Маяк, 1995. – 96 с.

Література:

1. Слово об учителе/ В. М. Букач.// Историчний досвід і сучасність: Доповіді учасників III міжнародної наукової студентської конференції. – Вип. 2, кн. 2. – Одеса: ПДПУ, 1997. – С. 29 – 32.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Историчний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. — Одеса: Фаворит, 2007. — С. 50, 61.

Шатуновський Самуїл Йосипович

Математик

С. Й. Шатуновський народився 25 березня 1859 року в Таврійській губернії.

Середню освіту здобув у Херсонському реальному училищі. Як вільний слухач закінчив Санкт-Петербурзький університет.

Давав приватні уроки.

У 1893 році переїхав до Одеси.

В 1904 році склав магістерський іспит при Новоросійському університеті, а

в 1905 році був зарахований приват-доцентом кафедри чистої математики університету. Читав лекції і одночасно викладав в середніх закладах освіти Одеси.

В 1917 році опублікував, а у 1919 році захистив магістерську дисертацію «Алгебра як вчення про порівняння по функціональним модулям» і був обраний професором Новоросійського університету.

З 1920 року викладав в Одеському інституті народної освіти, обіймав посаду професора, завідував першою в Одесі кафедрою алгебри.

Одночасно в 1922 – 1925 роках був професором та завідувачем кафедри математики Одеського політехнічного інституту.

Основні наукові досягнення відносяться до алгебри аналізу, геометрії та теорії чисел. Одним з перших представників конструктивного напрямку в математиці.

Був одним із організаторів та керівників одеської математичної школи.
Помер 27 березня 1929 року.

Праці:

1. О постулатах, лежащих в основании понятия о величине/
С. И. Шатуновский.// Записки математического отделения научного общества естествоиспытателей при ИМУ. – 1904. – Т. 26. – С. 21 – 25.
2. Алгебра как учение о сравнениях по функциональным модулям/
С. И. Шатуновский. – Одесса, 1917. – 205 с.

Література:

1. Украинская советская энциклопедия: В 12 т., 13 кн. – Т. 12. – К.: ГР УСЭ, 1985. – С. 303.
2. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т.4: Р – Я. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 409 – 412.

Шевальов

Євген Олександрович

Психіатр

Є. О. Шевальов народився 22 січня (3 лютого) 1878 року в Одесі.

У 1906 році закінчив медичний факультет Новоросійського університету та ординатуру при кафедрі нервових та душевних захворювань.

З 1910 року працював у С.-Петербурзі під керівництвом академіка В. М. Бехтерева. Там само у 1913 році захистив дисертацію.

З 1919 року наукова, педагогічна та лікарська діяльність були пов'язані з Одесою.

У 1923 – 1946 роках був завідувачем кафедри психіатрії Одеського медичного інституту. Під його керівництвом було оснащено двоповерховий корпус Одеської психіатричної лікарні, створено палати на 50 хворих. Також були оснащені аудиторія, музей, лабораторія, бібліотека та навчальні кімнати для студентів. Очолював психіатричну клініку Одеського медичного інституту, яка була відкрита у січні 1927 року.

З 1922 року очолював кафедру психології Одеського інституту народної освіти (ОІНО). Домігся викладання психології на всіх факультетах ОІНО.

У 1939 році здобув науковий ступінь доктора медичних наук. В 1940 році присвоєно вчене звання професора.

Під час нацистської навали 1941 – 1944 років очолював психіатричну лікарню в Одесі. Разом з колегами зберіг лікувальний заклад та його пацієнтів, переховував у лікарні підпільників, близько 20 здорових євреїв, за що згодом отримав звання «Праведник народів світу».

Займався питаннями нейрофізіології, вивчав психопатологічні структури психічних розладів, досліджував клінічні прояви і розробляв питання лікування та реабілітації хворих, які страждали на нервово-психічні розлади, епілепсію. Науково-практичні пошуки знайшли відображення у працях «Про паралогічне мислення», «Про мислення вголос при психічних захворюваннях», «Про опір психозу», «Про спізнілу реактивність» тощо.

Є автором понад 40 наукових праць.

Помер 18 травня 1946 року в Одесі.

В Україні встановлена професійно-відомча медаль імені Є. О. Шевальова.

Праці:

1. О паралогическом мышлении/ Е. А. Шевалёв.// Труды психиатрической клиники Одесского государственного медицинского института. – 1930. – Вып. 1. – С. 27 – 72.
2. Классификация невротозов/ Е. А. Шевалёв.// Труды 1 Украинского съезда невропатологов и психиатров. – Харьков, 1935. – С. 453 – 467.
3. О затухании бреда / Е. А. Шевалёв // Невропатология и психиатрия. – 1938. – № 6. – С. 3 – 45.

Джерела та література:

1. Випускники Одеського (Новоросійського) університету: Енциклопедичний словник. – Вип. 1/ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 227.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. — Одеса, 2007. — С. 137.
3. Матеріали особового походження родини Шевальових (кінець ХІХ – кінець ХХ ст.)/ А. С. Кухлев. // Вісник Донецького національного університету. Серія Б.: Гуманітарні науки. – 2015. – № 1-2. – С. 478 – 483.
4. Рецепт психодіагнозу у праці Є. А. Шевальова «Про паралогічне

Щербина

Костянтин Мойсейович

Математик

К. М. Щербина народився 1 липня 1864 року в м. Прилуки Полтавської губернії.

В 1888 році закінчив фізико-математичний факультет Київського університету зі ступенем кандидата. Викладав у гімназіях Києва.

В 1909 році займався організацією Київського учительського інституту, обіймав посаду директора. Був членом Фізико-математичного товариства при Київському університеті.

У 1920 році переїхав до Одеси. Був одним із засновників робітничих факультетів вищих навчальних закладів міста.

З жовтня 1920 року викладав математику на факультеті соціального виховання Одеського інституту народної освіти. Згодом очолив кафедру методики викладання математики на факультеті професійної освіти. З 1925 року був професором.

Протягом 1930 – 1933 років обіймав посаду професора в Одеському інституті соціального виховання.

З 1933 року викладав в Одеському державному університеті.

Є автором понад 30 друкованих праць з питань педагогіки та методики викладання математики.

Помер 29 серпня 1946 року.

Праці:

1. Математика в русской средней школе. Обзор работ и мыслей по вопросу улучшения программ по математике в средней школе за последние девять лет (1899—1907) / К. М. Щербина. – К., 1908. – 520 с.
2. Терминология в элементарном курсе математики/ К. М. Щербина. – Одесса, 1923. – 32 с.
3. Наочне приладдя з математики в початковій і середній школі/ К. М. Щербина. – К.: Радянська школа, 1938. – 112 с.
4. Критический обзор программы средней школы по математике/ К. М. Щербина.// Математика и физика в школе. – 1938. – № 2. – С. 73 - 81.
5. Математические кружки в средней школе /К. М. Щербина.// Математика в школе. – 1940. – № 3. – С. 38 - 47.

Література:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т.4: Р – Я. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 466 – 470.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє. / О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. – Одеса: Фаворит, 2007. – С. 38 – 39.

З М І С Т

1. Передмова.....	3
2. Альперін Марк Мойсейович.....	4
3. Базилевич Михайло Андрійович.....	5
4. Бардах Яків Юлійович.....	6
5. Белозоров Сергій Тихонович.....	7
6. Беляєв Михайло Васильович.....	9
7. Боровий Саул Якович.....	10
8. Бродський Михайло Самойлович.....	12
9. Брюханов Олексій Омелянович.....	13
10. Букатевич Назарій Іванович.....	15
11. Вайнштейн Осип Львович.....	16
12. Варнеке Борис Васильович.....	17
13. Васильєв Микола Миколайович.....	18
14. Гантмахер Фелікс Рувимович.....	19
15. Гінзбург Юрій Павлович.....	20
16. Горбачов Євген Георгійович.....	22
17. Гордієвський Михайло Іванович.....	23
18. Готалов-Готліб Артемій Григорович.....	25
19. Гриценко Михайло Семенович.....	26
20. Дложевський Сергій Степанович.....	28
21. Добролюбський Костянтин Павлович.....	29
22. Дроздовський Володимир Петрович.....	30
23. Дуб Ісай Давидович.....	32
24. Дудкін Сергій Петрович.....	33
25. Елькін Давид Генріхович.....	34
26. Жаборюк Анатолій Андрійович.....	35
27. Збандуто Степан Федорович.....	37
28. Зверович Едмунд Іванович.....	38
29. Злочевський Петро Панасович.....	39
30. Каган Веніамін Федорович.....	40
31. Казимирчак-Полонська Олена Іванівна.....	42
32. Касім Юрій Федорович.....	43
33. Котов-Хроменко Віктор Омелянович.....	45
34. Лазурський Володимир Федорович.....	46
35. Лебедєв В'ячеслав Боніфатійович.....	47
36. Левін Борис Якович.....	49
37. Лівшиць Михайло Самойлович.....	50
38. Мандес Михайло Ілліч.....	51
39. Мельник Степан Кирилович.....	52
40. Москаленко Артем Амвросійович.....	53
41. Нільве Ганна Іллівна.....	55

42. Орленко Михайло Іванович.....	56
43. Петрунь Федір Євстафійович.....	58
44. Покритан Анатолій Карпович.....	59
45. Потапов Володимир Петрович.....	60
46. Потапов Петро Осипович.....	62
47. Приблуда Зіновій Ісакович.....	64
48. Резник Яків Борисович.....	65
49. Рехлицький Зіновій Йосипович.....	67
50. Розенталь Микола Миколайович.....	69
51. Рубінштейн Сергій Леонідович.....	70
52. Свиренко Дмитро Онисифорович.....	71
53. Синицин Мойсей Сергійович.....	72
54. Сиротюк Микола Йосипович.....	74
55. Слабченко Михайло Єлисейович.....	76
56. Сухов Олександр Опанасович.....	77
57. Талько-Гринцевич Петро Антонович.....	78
58. Танфільєв Гаврило Іванович.....	80
59. Тимченко Іван Юрійович.....	81
60. Третьяков Дмитро Костянтинівич.....	82
61. Трифільєв Євген Парфенович.....	84
62. Ханонкін Олександр Аркадійович.....	85
63. Хмелюк Раїса Іллівна.....	86
64. Цонєва-Самойленко Тетяна Миколаївна.....	87
65. Шайкевич Борис Олександрович.....	89
66. Шатуновський Самуїл Йосипович.....	90
67. Шевальов Євген Олександрович.....	91
68. Щербина Костянтин Мойсейович.....	93

Технічний редактор	Окул І.
Коректор	Слепа О.
Підписано до друку	7.06.2019
Ум. друк. арк.	5,1
Тираж	100 прим.